

Když se Sigognac vrátil do svého pokoje, dlouho mu trvalo, než se uklidnil ze vzrušení, které mu způsobila ta scéna. Byl zoufalý a nadšený, zářící i zachmuřený, v nebi i v pekle, všechno najednou. Smál se a plakal, jsa vydán na pospas bouřlivým a zcela protichůdným citům. Jásal radostí, že je milován takovou krásnou ženou a tak ušlechtilým srdcem, a zároveň jistota, že nikdy od ní nemůže v nic doufat, jej deptala hlubokou sklíčeností. Ponenáhlu se ty rozbouřené vlny utišily a vrátil se mu klid. V myšlenkách se mu jedna po druhé vynořovaly Isabelliny věty a obraz obnoveného zámku Sigognacu, který ona vyvolala, stál v jeho představivosti v docela živých a výrazných barvách. Za plné bdělosti měl docela jasný sen:

Fasáda hrádku zářila bílá ve slunci a nově pozlacené korouhvičky se leskly na pozadí modré oblohy. Petr, oblečený v bohatou livrej, stál mezi Mirautem a Belzebubem v bráně se znakem a očekával svého pána. Z krbů, tak dlouho vyhaslých, vystupoval veselý kouř, ukazuje, že v zámku je plno služebnictva a že se tam vrátil blahobyť.

Viděl sám sebe v elegantním a nádherném obleku, jehož vyšívaní se mihotavě lesklo, viděl se, jak přivádí do sídla svých předků Isabellu, která má oblek jako princezna, ozdobený erbem s klenotem a barvami, které jako by patřily jednomu z nejvznešenějších francouzských rodů. Na čele se jí třpytila vévodská korunka. Ale mladá žena nevypadala proto o nic pyšnější. Měla stále svůj něžný a skromný výraz a v ruce měla růžičku, kterou jí kdysi dal Sigognac a jež za ten čas neztratila nic ze své svěžesti, a v chůzi chvílemi vdechovala její vůni.

Když se mladá dvojice přiblížila k zámku, důstojný a majestátní stařec, na jehož hrudi se třpytilo několik řádů a jehož tvář byla Sigognacovi zcela neznámá, vyšel několik kroků před bránu, jako by chtěl uvítat mladé manžele. Ale nejvíce barona překvapilo, že vedle starce stál mladý muž nadmíru pyšného vzhledu, jehož rysy zprvu dobře nerozeznal, ale v němž potom poznal vévodu de Valombreuse. Mladý muž se na něho přátelsky usmíval a neměl už ten svůj povýšený výraz.

Nájemci volali: »Ať žije Isabella, ať žije Sigognac!« s projevy nejživější radosti. Tím hlukem volání pronikla lovecká fanfára;

brzy pak z houštiny na mýtinu vyjela, švihajíc vzpurného oře, amazonka, jež se rysy velmi podobala Yolandě. Pohladila krk svého zvířete, přiměla je k mírnějšímu kroku a přejala pomalu před zámečkem: Sigognac nechtě sledoval očima pyšnou lovkyni, jejíž sametová sukně vlála jako křídlo, ale čím více se díval, tím více ten zjev bledl a ztrácel barvu. Stal se průzračným jako stín a jeho matnými obrysy už prohlédala krajina. Yolanda se před skutečností Isabelly rozplývala jako nejasná vzpomínka. Pravá láska rozvála první sny dospívání.

Vskutku také v tom rozpadávajícím se hrádku, kde oči měly za podívanou jen zpustošení a bídu, tam žil baron chmurně, ospale a jako bez života, víc podoben stínu než člověku, až do dne prvního setkání s Yolandou de Foix za lovu na opuštěných landách. Až do té chvíle vídal jen venkovanky osmahlé slunečním žářem, umazané pasačky, ženské, a nikoli ženy; z tohoto zjevení v něm zůstalo oslnění, jako když se člověk podívá do slunce. I když oči zavřel, stále mu před nimi tančila tato zářivá postava, která jako by patřila do jiných sfér. Pravda, Yolanda byla neporovnatelně krásná a urostlá a mohla okouzlit zkušenější muže, než byl ten zemánek, který tu jezdil na hubeném koníku a v příliš volných šatech po otci. Ale z úsměvu, který vyvolal jeho groteskní ústroj, vycítil Sigognac, jak by bylo směšné živit v sobě i tu nejmenší naději, pokud jde o tuto smělou krásku. Vyhýbal se Yolandě, nebo to zařídil tak, aby ji vídal sám neviděn za křovím nebo za kmenem stromu na cestách, kudy jezdívala v doprovodu svých kavalírů, kteří všichni v jeho zhrdání sebou samým se mu zdáli krutě krásní, podivuhodně oblečení, pyšně milí. V takových dnech se vracel do zámku se srdcem otráveným hořkým smutkem, bledý, zlomený a skleslý jako po nemoci, a po celé hodiny pak vysedával s bradou v dlaních v koutě u krbu.

Isabellin příchod do zámku dal cíl té neurčité potřebě lásky, která je trýzní mladosti a v zahálce se chytá chimér. Půvab, jemnost a skromná slušnost mladé herečky se dotkly Sigognaca až v hloubi duše a měl ji skutečně velmi rád. Ona zahojila zranění, jež mu způsobilo Yolandino pohrdání.

Sigognac se vytrhl z toho fantastického snění, zlobil se na svou lenost a ne bez námahy konečně upnul pozornost na hru, kterou

mu svěřila Isabella, aby opravil některá místa. Vyškrtl verše, které neodpovídaly podobě mladé herečky a vsunul tam jiné; předělal milovníkovo vyznání lásky, které se mu zdálo studené, domyšlivé, strojené a nabubřelé; nahradil je jiným, které zajisté bylo přirozenější, vášnivější, vřelejší; myslil při něm na Isabellu.

Ta práce se mu protáhla dlouho do noci, ale provedl to dobře a k svému uspokojení a druhého dne jej Isabella odměnila roztomilým úsměvem a začala se hned učit veršům, které její básník, jak mu říkala, upravil. Ani Hardy, ani Tristan, řekla, by to nedokázali lépe.

Při večerním představení byla návštěva ještě větší než včera a vrátný jen tak že nebyl udušen v tlačenci diváků, kteří se chtěli všichni zároveň dostat do divadla, ve strachu, že nedostanou místo, přestože zaplatili. Jméno kapitána Fracasse se stávalo čím dál tím pověstnější a nabývalo chimérické a pohádkové podoby; nejraději by mu byli přičkli výkony Herkulovy a všechna hrdinství dvanácti pairů Kulatého stolu. Několik mladých šlechticů, nepřátelských vévodovi, mluvilo o tom, že navážou přátelství s tím udatným bitcem a že jej pozvou na pitku do hospody a dají na to po šesti pistolích na hlavu. Nejedna dáma přemýšlela o milostném psaníčku na jeho adresu a o dostaveníčku a hodila do ohně pět nebo šest nepodařených konceptů. Byl zkrátka v módě. Přísahalo se už jen při kapitánu Fracassovi. On sám se pramálo staral o tento úspěch, který jej vytáhl z přítmí, v němž chtěl zůstat, ale uniknout nebylo možné: bylo nutno to na sebe vzít; na okamžik mu napadlo vytrazit se a neukázat se vůbec na jevišti. Zabránilo mu v tom pomyšlení, do jakého zoufalství by přivedl Tyrana, načisto okouzleného obrovským příjmem, který se mu valil do pokladny. Ti milí herci mu pomohli v bídě, a nezaslouží si tedy, aby něco měli z té nečekané obliby, které se těší? A tak odevzdaně zůstal u své úlohy, nasadil si masku, připjal opasek, hodil plášť přes rameno a čekal, až přijde na něho řada.

Příjem byl skvělý a diváků mnoho a tak Herodes jako štědrý ředitel dal zdvojnásobit osvětlení a sál se skvěl takovou září jako ve dvorním divadle. Dámy z města, v naději, že svedou kapitána Fracasse, byly v plné zbroji, a jak se říká v Římě, *in fiocchi*. Ve skřínkách na šperky nezůstal ani jeden diamant a všechno to se lesklo

a trpytilo na hrudích více nebo méně bělostných, na hlavách více nebo méně krásných, ale rozhodně zkrášlených živou touhou líbit se.

Pouze jedna lóže byla dosud prázdná, ta nejlépe umístěná, nejvíce na očích celého sálu, a všechny pohledy se zvědavě obracely v tu stranu. Tak malý spěch od těch, kteří si ji najali, udivoval šlechtice i měšťany z Poitiers, kteří všichni byli už víc než hodinu na svých místech. Herodes poodhrnoval oponu, jako by čekal s těmi třemi posvátnými zahajovacími údery, až ti pohrdaví nedbalci přijdou, protože při komediích není nic tak mrzuté jako nepříjemné pozdní příchody diváků, kteří strkají židlemi, hlučně se usazují a odvracejí pozornost.

Když opona šla už nahoru, zaujala místo v lóži mladá žena a vedle ní ztěžka usedl pán důstojného a patriarchálního zevnějšku. Dlouhé bílé vlasy, jež dole se kroužily ve stříbrné prstence, spadaly tomu starému šlechtici se spánků ještě dost porostlých, kdežto na vrchu hlavy byla už holá lebka odstínu slonové kosti. Kadeře splývaly podél tváří, jejichž drsná barva ukazovala na život na volném vzduchu a snad i na rabelaisovský kult božské láhve. Obočí zůstalo černé a velmi husté a stínilo oči, v nichž věk dosud neuhasil živost a jež se chvílemi ještě zableskly ve svém okroužení hnědými vráskami. Kníry a bradka, jimž bylo možno dát přívlastek *sveřepý*, jež staré rytířské romány nezměnitelně dávají vousům Karla Velikého, se ježily v čárkách kolem jeho smyslných úst se silnými rty; dvojitá brada spojovala obličej s tlustým krkem a celkový vzhled by byl dost všední, nebýt pohledu, který to vše povznášel a nepřipouštěl pochybnost o stavu té osobnosti. Na kabátě ze zlatého brokátu ležel přehrnutý límec z benátských krajek a dost obšírným břichem zvedané prádlo oslnivé bělosti překypovalo a zakrývalo opasek na hnědých sametových kalhotách; plášť téže barvy, se zlatými šňůrkami, ležel přehozený přes opěradlo sedadla. Bylo snadno uhodnout v tomto starci strýce – gardedámu, kterého neteř, plná rozmarů a přece milovaná, přivedla na úroveň dueni; vidět je tak spolu, ji štíhlou a lehkou a jeho těžkého a podmračeného, řekli byste, že je to Diana, která vede na opratí starého, jen napolo zkroceného lva, který by raději spal ve svém doupěti než se dát takto vodit po světě, ale přece jen se odevzdal osudu.

Oděv mladé dívky ukazoval svou elegancí na bohatství a společenské postavení té, která jej měla na sobě. Sněžnou bělost cudně poodhalené hrudi uplatňoval šedozelený živůtek, toho namodralého odstínu, jaký si mohou troufat obléci jen plavovlásky, jež jsou si dokonale jisty svou pletí, a z naškrobeného a prolamovaného límečku vystupovalo hrdlo alabastrové průzračnosti jako pestík z korunky krásné květiny. Sukně ze stříbřité látky se ve světlech ledově leskla a třpytné body ukazovaly na čistotu perel, jež lemovaly róbu a živůtek. Vlasy, stočené na čele a na skráních v drobné kadeře, byly prozářeny paprsky světla a byly jako živé zlato; chtít vypovědět jejich krásu, k tomu by sotva stačilo dvacet sonetů a všechny italské *concezzi* a španělské *agudezzas*, Celý sál byl už tou kráskou okouzlen, ačkoli dosud nesňala masku, vždyť to, co bylo vidět, bylo dostatečnou zárukou za ostatek; jemná a čistá bradička, dokonale řezaná ústa, jejichž jahodová červeň vynikala vedle černého sametu, podlouhlý, půvabný a něžný ovál obličeje, ideální dokonalost malinkého ouška, jaké mohl v achátu cizelovat Benvenuto Cellini, to všechno svědčilo o půvabech, jež by mohly závidět i bohyně.

Brzy pak mladá bohyně, snad obtěžována teplem v sále, nebo proto, že chtěla smrtelníkům projevit velkomyslnou štědrost, již ani nejsou hodni, sňala ten protivný kousek kartónu, který zatmíval polovinu její zářivé skvělosti. Tu se ukázaly její rozkošné oči, jejichž průsvitné zorničky se leskly jako lazulitové kamínky mezi hnědavě zlatými řasami, polořecký, poloorlí nos a líce, zbarvené přejemným karmínem, vedle něhož by i nejsvěžejší růže vypadala jako z hlíny. Byla to Yolanda de Foix.

Ženy se cítily ohroženy ve svém úspěchu, jako by všechny byly jen ohyzdy a staré haraburdí, a jejich žárlivost ji dobře poznala už dříve, než sňala masku.

Yolanda pohlédla jiskrnýma očima do vzrušeného sálu, položila loket na předprseň lóže a podepřela si rukou tvář v póze, jež by proslavila sochaře nebo řezbáře, řeckého nebo římského, který by dokázal vymyslet polohu takového ledabylého půvabu a přirozené elegance.

„Hlavně, strýčku, neusněte,“ řekla polohlasně starému pánovi, který okamžitě vyvalil oči a napřímil se na sedadle, „to by bylo

pro mne nepřijemné a bylo by to také proti pravidlům staré galantnosti, kterou tolik vychvalujete.“

„Budte klidná, milá neteři, až mě budou už příliš nudit ty fádnosti a pošetilosti, a s ničím jiným ti komedianti nepřijdou a jejich tlachy mě věru málo zajímají, ale až mě budou příliš nudit, podívám se na vás a hned otevřu oči jako bazilišek.“

Ve chvíli, kdy Yolanda a její strýc si toto povídali, kapitán Fracasse, vykračuje si jako cvakající nůžky, postoupil až ke svíčkám, zakoulel divokýma očima a tvářil se tak urážlivě a domýšlivě, jak jen bylo možno.

Při vstupu oblíbeného herce propukl ze všech stran zuřivý potlesk a pozornost se na chvíli od Yolandy odvrátila. Sigognac jistě nebyl ješitný a jeho šlechtická pýcha pohrdala tím komediantským řemeslem, k němuž jej přivedla nezbytnost. Nicméně bychom nechtěli tvrdit, že jeho samolibost přece jen nebyla poněkud polichocena tímto vřelým a hlučným souhlasem. Sláva šašků, gladiátorů a mimů vzbudila leckdy žárlivost vysokopostavených osobností, císařů římských a Césarů, světapanů, kteří se vůbec nerozpakovali ucházet se v cirku nebo na divadle o vavřínové věnce zpěváků, mimů, zápasníků i kočí, ačkoli měli dost jiných věnců na hlavě, jak je toho příkladem Ahenobarbus Nero, abychom mluvili jen o tom nejslavnějším.

Když tleskání rukou ustalo, kapitán Fracasse přelétl sál tím pohledem, jakým se tam herec neopomene podívat, aby se přesvědčil, že místa jsou dost zaplněna, a aby odhadl náladu obecenstva, veselou nebo naježenou, podle níž potom utváří svou hru a dovoluje si větší volnost nebo se krotí.

Pojednou pocítil baron jakési oslnění; světla se rozšířila jako slunce a potom jako na zářivém pozadí zčernala. Hlavy diváků, jež nejasně rozeznával u svých nohou, se rozplynuly do beztvárné mlhy. Nohy pod ním klesaly jako z bavlny a zdálo se mu, že až po pás se propadá do jevištních prken. Ústa měl suchá, zprahlá, bez sliny; železný obojek mu svíral hrdlo jako zločinci španělská *garota* a slova, jež měl říkat, v poplachu a zmatku mu ulétala z paměti, narážela na sebe a zaplétala se jako ptáci, kteří prchají z otevřené klece. Chladnokrevnost, rozvaha, paměť, všechno bylo rázem pryč. Jako by jej zasáhl neviditelný blesk a on jen tak tak

že nepadl mrtvý nosem na svíčky. Uviděl Yolandu de Foix, která klidná a zářivá na něho upírala z lóže své krásné tmavomodré oči!

Ta hanba! Ta zlost! Takový kousek osud člověku vyvede! takovou zlomyslnost, věru až příliš nemilou pro ušlechtilou duši! v takovém groteskním vyšňoření, v nedůstojné a sprosté úloze bavit sebranku grimasami, a být při tom viděn dámou, tak povýšenou, tak domýšlivou a pohrdavou, že pokořit ji a srazit jí hřebínek by dokázaly jen velkolepé, hrdinské a nadlidské činy! A nemohl se vytrazit a zmizet, dát se pohltit útroby země! Na okamžik měl Sigognac myšlenku utéci, prolétnout plátnem v pozadí a prorazit v něm díru hlavou jako střela z prakovnice; ale měl podrážky jako z olova, jak jich prý používají při cvičení závodníci v běhu, aby potom se cítili lehčí; nemohl je zvednout od podlahy a stál tam zmatený, s otevřenými ústy, hloupý, k velkému údivu Scapinově, který si myslel, že kapitánu Fracassovi selhala paměť, a potichu mu napovídal první slova tirády.

Publikum si myslelo, že herec, než začne, chce ještě druhou salvu potlesku, a dalo se do tleskání, dupání a dělalo tak triumfální rámus, jaký divadlo ještě neslyšelo. To poskytlo Sigognacovi čas, aby přišel k sobě. S nejvyšším vypětím vůle se násilím vzchopil: »Udělejme aspoň z té hanby slávu,« řekl si, snaže se pevně postavit na nohy; »to by mi ještě chybělo, být před ní vypískán a dostat se do krupobití domácích jablek a vajec na tvrdo. Třeba mě ani nepoznala pod tou ohavnou maskou. Koho by napadlo, že v té žlutočervené strakatině cvičené opice je navlečen Sigognac! Odvahu tedy! Do toho! Ukažme, co umíme! Budu-li hrát dobře, bude mi tleskat. A to bude jistě pořádný triumf, vždyť ona také dovede být pěkně urážlivá.«

Sigognac provedl tyto úvahy v kratším čase, než to stačíme napsat, pero není tak rychlé jako myšlenka, a zahájil svou velkou tirádu tak zvláštními výbuchy hlasu, tak nečekanými intonacemi, s tak dábělsky komickou zuřivostí, že publikum volalo bravo a sama Yolanda, třebaže se tvářila, že ji tyto frašky nebaví, nemohla se ubránit úsměvu. Její strýc, velký komtur, byl dokonale probuzen a spokojeně mlátil dlaněmi svých revmatických rukou. Nešťastný Sigognac ze zoufalství přeháněl svou hru, hnal do kraj-

nosti šaškovské nápady a bláznivé chvastounství, jako by chtěl sám sebe v posměchu potupit a dohnat výsměch osudu až na samu mez: odhodil důstojnost, urozenost, sebeúctu, památku předků a dupal po nich s divokou a šílenou rozkoší!

»Teď budeš spokojena, ty nevlídná Štěstěno, teď jsem dost pokořen, dost hluboko jsem se ponořil do bláta,« myslil si, přijímaje šňupky, pohlavky a kopance, »to ty jsi mne učinila bídným, ty mě děláš směšným, ty mě svou ničemností nutíš, abych se zneuctil před tou hrdou ženou! Co chceš ještě více?«

Chvílemi se ho zmocňoval hněv a on se vztyčoval pod Leandrovou holí s tak strašným a nebezpečným pohledem, že ten ve strachu ustupoval; ale on se hned prudkým přemetem vracel k duchu své úlohy, třásl se na celém těle, cvakal zuby, třepal nohama, koktal a k velké švandě diváků ukazoval všechny známky té nejbabšější zbabělosti.

V úloze méně výstřední, než byla Matamorova, by toto přehánění bylo směšné, avšak zde působilo stále dobrým dojmem a publikum je přičítalo vervě herce, který úplně splynul s postavou, již představuje. Pouze Isabella uhodla, co barona rozrušilo: že v sále je přítomna ta smělá lovkyně, jejíž rysy se jí až příliš vryly do paměti. Hrála svou úlohu a kradmo obracela oči k lóži, kde v pohrdavé pýše a klidná sebejistou dokonalostí trůnila ta povýná kráska, kterou ona ve své skromnosti se neodvažovala nazvat sokyní. Působilo jí trpkou sladkostí přiznat si v duchu její neodolatelnou převahu a říkala si, že žádná žena by nemohla obstát vedle vábných vnad takové bohyně. Teď pochopila, z těchto svrchovaných půvabů, jak je možné, že i sprostí holomci z chátry někdy zahoří nesmyslnou láskou, když je dojme nesrovnatelné kouzlo mladé královny při triumfálním příjezdu nebo na veřejné slavnosti, takovou láskou, že vede k šílenství, do vězení i do mučírny.

Pokud jde o Sigognaca, ten si slíbil, že na Yolandu nepohlédne, bál se, že by podlehl nenadálému vychýlení mysli a že by pak, ztrativ rozum, mohl provést veřejně nějaký nehorázný nesmysl, který by ho zneuctil. Snažil se naopak uklidnit se tím, že pokud to role dovolovala, upínal zrak na sladkou a milou Isabellu. Ten rozto milý obličejíček, poznamenaný lehkým smutkem, jež bylo lze vysvětlit tím protivným tyranstvím otce, který, v komedii, ji chtěl

provdát proti její vůli, vrátil jeho duši trochu klidu: láska jedné mu byla útěchou za pohrdání druhé. Vrátila se mu sebeúcta a našel v sobě sílu pokračovat ve hře.

Ale ta muka přece jen vzala konec. Hra skončila, a když Sigognac vysílen se vrátil za kulisy a odložil masku, vyděsil kamarády svými strhanými rysy. Byl zsinálý a klesl jako tělo bez života na první lavici, která tam stála. Blazius viděl, že má blízko k mdlobám a přinesl mu láhev vína, se slovy, že v takových případech pomáhá jenom pořádný doušek dobrého moku, nebo raději dva. Sigognac odmítl, že chce jen vodu.

„Prašpatná životospráva,“ řekl Pedant, „vážná dietní chyba; voda se hodí jen pro žáby, ryby a kachny, nikdy pro lidské bytosti; v dobré lékárně by měla být v karafách se štítkem: » Pouze k vnějšímu použití«. Já bych hned zaživa umřel, kdybych polkl jen kapku té nechutné kapaliny.“

Blaziovo rozumování neodvrátilo barona od toho, aby vypil celý hrnek vody. Ten nápoj ho osvěžil, takže se začal dívat kolem sebe méně zmateně.

„Hrál jste podivuhodně, až je to k nevíře,“ promluvil Herodes, přistoupiv ke kapitánovi, „ale není dobře se tak docela vydávat. Takový oheň by vás brzy strávil. K hercově umění patří šetřit se a zobrazovat jenom zdání, vnější podobu věcí. Musí zůstat chladný, i když představuje plamen, a klidný i při největším běsnění. Žádný herec dosud tak životně nezahrál přemrštěnost, neomalenost a bláznovství Matamora, a kdybyste dokázal vědomě opakovat tuto improvizaci, měl byste nade všemi palmu komického umění.“

„Nu což,“ odpověděl trpce baron, „zahrál jsem tedy dobře svou postavu? Sám jsem se cítil dost směšný a šaškovský, v tom výjevu, když mi Leandr rozbije kytaru o lebku, až mi skrze ni prolétne hlava.“

„Věru,“ pokračoval Tyran, „vypadal jste tak nesourodě, nesmyslně rozzuřený a k smíchu zároveň, jak jen je možno si představit. Slečna Yolanda de Foix, ta krásná osůbka, tak hrdá a urozená, tak zásadová, se ráčila nad tím usmát. Opravdu jsem to viděl.“

„Velká čest pro mne,“ řekl Sigognac a tváře mu ihned zčervenaly, „že jsem pobavil tu krásku.“

„Pardon,“ opravoval se Tyran, „nás, chudáky komedianty z povolání, úspěch přivádí z míry, ale vám ovšem bude lhostejný, člověk vašeho rodu je nad každý potlesk povýšen, ať už mu tleská kdokoli.“

„Vždyť jste se mě nijak nedotkl, můj milý Herode,“ řekl Sigognac a podal Tyranovi ruku; „cokoli děláme, musíme dělat dobře. Ale nemohu za to, že jsem si pomyslel, že mé mládí si slibovalo jiné triumfy.“

Isabella se převlékla pro další kus a teď přešla kolem Sigognaca, ale než vstoupila na scénu, poslala k němu pohled anděla těšitele tak plný něžnosti, přichylnosti a lásky, že ihned úplně zapomněl na Yolandu a už se necítil nešťastný. Ten božský balzám zacelil zranění jeho pýchy, aspoň na chvíli, protože takové rány se vždy znovu otvírají a krvácejí.

Markýz de Bruyères byl na svém místě, a třebaže byl zaměstnán tleskáním Zerbině, neopomněl zajít pozdravit Yolandu, vždyť se s ní znal a někdy s ní býval na lovu. Nejmenoval barona, ale vypravoval jí o souboji kapitána Fracasse s vévodou de Vallombreusem, jehož podrobnosti pochopitelně jako svědek jednoho ze soupeřů znal lépe než kdo jiný.

„Jste zbytečně diskrétní,“ odpověděla Yolanda, „uhodla jsem, že kapitán Fracasse není nikdo jiný než baron de Sigognac. Což jsem ho neviděla odjíždět z jeho soví věže ve společnosti té husičky, té poběhlice, která tak zkroušeně hraje naivky,“ dodala s poněkud nuceným smíchem, „a což nebyl s těmi komedianty na vašem zámku? Vypadá tak hloupě, nemyslila jsem si, že by dokázal být tak dokonalým šaškem i tak udatným bojovníkem.“

Při rozmluvě s Yolandou rozhlížel se markýz po sále, protože odtud měl lepší přehled než s místa, kde obvykle seděl, hned za houslisty, aby mohl zblízka sledovat Zerbininu hru. Jeho pozornost utkvěla na maskované dámě, kterou až dosud nezahlédl, vždyť seděl v první řadě a byl skoro stále zády k divákům, protože právě netoužil, aby si ho moc všímali. Třebaže byla jako pohřbena v černých krajkách, připadalo mu, jako by v chování a držení těla této tajemné krásky mu něco nejasně připomínalo jeho choť, paní markýzu. »Bah!« řekl si, »ta přece musí být na zámku Bruyères, kde jsem ji nechal.« Avšak na ukazováčku ruky, kterou koketně

položila na předprseň lóže, jako by se odškodňovala za to, že neukazuje obličej, zatřpytil se velký diamant, jaký nosila markýza, a on, poněvadž tato známka mu vzrušila fantazii a chtěl se přesvědčit na místě, rozloučil se s Yolandou a se starým pánem se zdvořilostí snad příliš stručnou, ale přece ne dost rychlou, a když se tam dostal, našel hnízdo bez ptáčka. Dáma se znepokojila a odešla. Čímž byl dost zklamán a zaražen, třebaže byl manžel filosof. » Je snad zamilována do toho Leandra? « zašeptal; » na štěstí jsem toho hejska dal zmlátit předem a v tom směru mám tu věc v pořádku. « Tato myšlenka mu vrátila vyrovnanost a šel za oponu za Zerbinou, která už se divila, že hned nepřiběhl, a přijala ho s předstíraným špatným rozmarem, jakým ženy dráždívají muže.

Leandr, zneklidněn tím, že markýza náhle zmizela uprostřed hry, běžel po představení na kostelní náměstí, na místo, kam pro něho páže obvykle přijíždělo s kočárem. Našel tam však pouze pážátko, jež mu odevzdalo dopis a malé, ale dost těžké pouzdro a zmizelo tak rychle v šeru, že herec mohl být na pochybách o skutečnosti toho zjevení, kdyby byl neměl v rukou psaníčko a balíček. Leandr přivolal lokaje, který tudy šel se svítilnou pro svého pána do jednoho blízkého domu, spěšně a třesoucí se rukou zlomil pečeť, a přiblíživ papír k lucerně, kterou mu sluha držel ve výšce nosu, četl tyto řádky:

Drahý Leandre,

obávám se, že manžel mě i pod mou maskou v divadle poznal; dával se do mé lóže s takovou úporností, že jsem raději v rychlosti odešla, abych nebyla přistižena. Opatrnost, která se tak přičítá lásce, nám předpisuje, abychom dnes v noci v pavilónku nebyli spolu. V očekávání šťastnější a pohodlnější příležitosti raďte zatím nosit ten zlatý, trojnásobný řetěz, který Vám páže přinese. Kéž Vám, kdykoli si jej dáte kolem krku, připomíná tu, která na Vás nikdy nezapomene a jež Vás navždy bude milovat.

Ta, jež pro Vás je jenom Marie.

»Běda! tak tedy můj krásný román skončil,« řekl si Leandr, dávaje několik mincí lokajovi, který mu poskytl světlo; »škoda! Ah! rozkošná paní markýzo, byl bych vás ještě dlouho miloval!« po-

kračoval, když sloužící odešel, »ale osud žárnil na mé štěstí a nepřipustil to; buďte jen klidná, paní markýzo, nebudu vás kompromitovat, nepůjdu nediskrétně za vámi v plamenech roztoužení. Ten hrubián manžel by mě ztýral bez slitování a do vaší bělostné hrudi ponořil by ocel. Ne, ne, jen žádné divoké zabíjení, to se hodí tak do tragédií, ale ne do všedního života. I kdyby mi mělo srdce vykrvácet, nebudu vás vyhledávat a spokojím se tím, že zlíbám tento řetěz, ten není tak křehký, ale má větší cenu než pouto, které nás na chvílku spojilo. Jakou může mít cenu? Aspoň tisíc dukátů, soudě podle váhy. Mám pravdu, že miluji vznešené dámy! Není s nimi jiných nesnází než pár ran holí nebo mečem, to už riskujeme v jejich službách. Koneckonců to dobrodružství končí docela pěkně, nenáříkejme si.« A jsa už netrpělivý, aby při světle uviděl třpytit se a lesknout svůj zlatý řetěz, vrátil se do hostince *U francouzského znaku* dost rozhodným krokem na milence, který právě dostal kvinde.

Když Isabella přišla do svého pokoje, našla na stole krabičku, postavenou tak, aby i nejroztržitější pohled ji musil uvidět. Složený papír ležel na rohu pouzdra, jež jistě obsahovalo drahocenné věci, vždyť i samo bylo už klenot. Papír nebyl zapečetěn a stálo na něm toto slovo třaslavým a těžce vedeným písmem, jako by to psala ruka, v níž není dost vlády: »Isabelle.«

Ruměncem rozhořčený vystoupil na tváři herečky při spatření toho dárku, jaký by otrásl leckterou ctností. Ani ženská zvědavost ji nepřiměla, aby krabičku otevřela; zavolala mistra Bilota, který dosud neulehl, připravoval večeri pro nějaké pány, a řekla mu, aby tu krabičku odnesl a dal ji, komu patří, že ona ji u sebe ani chvílku nestrpí.

Hostinský dělal udiveného a přísahal s velkým klením, což u něho byla přísaha tak slavnostní, jako když Olympané přísahali při řece Styx, že on neví, kdo tam dal tu krabičku. Tušil ovšem, odkud pocházela. Vskutku to byla dáma Leonarda, na niž se vévoda obrátil, maje za to, že stará ženská dokáže i to, na čem ďábel ztroskotá, a ta podlouně dala klenoty na stůl, když tam Isabella nebyla. Jenže tentokrát ta zatraceníhodná matrona prodala, co nemohla dodat; spoléhala příliš na kupní sílu drahého kamení a zlata, ale to má moc pouze nad dušemi nízkými.

„Dejte to pryč,“ řekla Isabella mistru Bilotovi, „vraťte tu hanebnost tomu, kdo to posílá, a hlavně ani slova kapitánovi; já na tom viny nemám, ale on by se mohl rozzuřit a vyvolat skandál, který by poškodil mou pověst.“

Mistr Bilot obdivoval nezištnost mladé herečky, jež se ani nepodívala na skvosty, jaké by pomátly hlavu i vévodkyni, a s pohrdáním je vrací jako sádrové mandle nebo prázdné oříšky, a když odcházel, vysekl jí vskutku uctivou poklonu, jako by zdravil královnu, tak ho tato ctnost překvapila.

Isabella, rozrušena a jako v horečce, otevřela po odchodu mistra Bilota okno, aby si noční svěžestí ochladila planoucí tváře a čelo. Větvoším stromů sem zářilo z černé fasády paláce Vallombreuse jediné světlo, bezpochyby z pokoje poraněného mladého vévody. Ulička se zdála opuštěná. Avšak Isabella, svým jemným sluchem herečky, zvyklé v letu zachytit napovědovo zašeptání, zaslechla tičounký hlas: „Ještě nespí.“

Tou větou velmi zneklidněna vyklonila se trochu a připadalo jí, že ve tmě dole při zdi rozeznává dvě lidské postavy, zahalené v pláštích a nehybné jako kamenné sochy u kostelních vrat; na druhém konci uličky přese všechnu temnotu objevily její strachem rozšířené oči třetí přízrak, jenž jako by hlídal.

Záhadné bytosti vycítily, že jsou pozorovány, zmizely nebo se pečlivěji ukryly, a Isabella už neviděla ani nezaslechla nic. Čekání ji unavilo, ostatně se domnívala, že to bylo jen noční šálení, zavřela tedy tiše okno, zastrčila dveře na závoru, postavila si světlo k lůžku a ulehla, stále s neurčitou úzkostí, kterou žádným rozumným způsobem nemohla uklidnit. Vždyť čeho se má co obávat v hostinci plném lidí, dva kroky od přátel, v pokoji pěkně a řádně na závoru a ještě na dva západy zamčeném? Co s ní mohou mít společného ty stíny, které zahlédla dole u zdi, byli to nejspíš zloději, kteří čekali na kořist, a světlo z jejího okna je vyplašilo.

To všechno bylo logické, ale neuklidňovalo ji to; hruď jí svírala úzkostná předtucha. Kdyby se nebála posměchu, vstala by a utekla k některé družce, ale Zerbina není sama, Serafina ji nemá ráda a Dueña v ní vždy vyvolávala instinktivní odpor. Zůstala tedy, ale zmítala se nevýslovnou hrůzou.

Nejmenší zapraskání dřeva, nejlehčí prsknutí svíčky, jejíž neošetřený knot se kroutil v černý uhel, a ona se chvěla a zachumlávala se do přikrývek, ve strachu, že někde v temném koutě uvidí nestvůrnou podobu; a potom sebrala odvalu a rozhlížela se po pokoji, ale nebylo tam nic podezřelého ani nadpřirozeného.

Nahoře na jedné stěně byl kulatý otvor, který pravděpodobně měl přivádět trochu světla do nějaké tmavé komůrky. Ve slabém přísvitu z ulice vypadala tato špehýrka jako ohromná černá zornice kyklopského oka a jako by špehovala počínání mladé ženy. Isabella se nemohla přemoci a dívala se upřeně na tu hlubokou a temnou díru, v níž ostatně byly křížem dvě železné tyče. Nebylo tedy tamodtud čeho se bát; nicméně v jisté chvíli se Isabelle zezdalo, že zahlédla na dně té tmy lesknout se dvě lidské oči.

A hned nato do těsné škvíry mezi tyčemi se vsunula snědá hlava; za ní následovala hubená ruka, potom se dřela o hrubé železo a protáhla se ramena a dívenka osmi až desítiletá, zachytivši se rukou o okraj otvoru, spustila co možno nejnižší slabounké tělíčko a hupla na podlahu, aniž udělala více hluku, než když padne na zem peříčko nebo sněhová vločka.

Isabella se nepohnula, zkamenělá a omráčena úděsem, děvčátko tedy mysli, že spí, a když se přiblížilo k posteli, aby se ujistilo, že spí pevně, objevil se v jeho obličejí, tmavém jako kopt, výraz svrchovaného překvapení: „Vždyť to je ta paní, co mi dala náhrdelník!“ zašeptala dívenka, dotýkajíc se perel, které jí chrastily na hubeném snědém hrdle, „to ona mi dala náhrdelník!“

Také strachem polomrtvá Isabella poznala dívenku, již viděla v hospodě *U modrého slunce* a potom na cestě do Bruyères ve společnosti Agostinově. Chtěla volat o pomoc, ale děvčátko jí položilo ruku na ústa.

„Nekřič, nejsi v žádném nebezpečí; Chiquita řekla, že nikdy nepodřízne krk té paní, co jí dala perly, které jí chtěla ukrást.“

„Ale co tu děláš, nešťastné děvče?“ zeptala se Isabella, již se poněkud vrátila rozvaha při pohledu na to slabé, neduživé stvořeníčko, jehož se bylo málo co bát a jež ostatně projevovalo vůči ní jakousi divoškou a podivnou vděčnost.

„Mám odstrčit závoru, kterou ty každý večer zastrkujes,“ odpověděla Chiquita docela klidně, jako by to bylo v nejlepším po-

řádku; „poslali mě na to, protože jsem mrštná a tenká jako užovka. Prolezu každou dírou.“

„A proč máš odstrčit závoru? Aby mě okradli?“

„Oh! ne,“ odpověděla Chiquita pohrdavě; „aby muži mohli do pokoje a unést tě.“

„Můj Bože, jsem ztracena,“ zasténala Isabella.

„Ale ne,“ řekla Chiquita, „já nechám závoru zastrčenou. Neodvází se vylomit dveře, to by udělalo hluk, přiběhli by lidé a chytili by je; tak hloupí nejsou!“

„Vždyť já bych křičela, chytala bych se zdí, bylo by mě slyšet!“

„Roubík do úst, a je po křiku,“ řekla Chiquita s pýchou umělce, který vysvětluje nevědomci tajnosti řemesla, „zamotat do pokrývky, a ani se nehneš. To je snadné. Dali něco pacholkovi ze stájí a ten má otevřít zadní dveře.“

„Kdo nastrojil tu hanebnost?“ ptala se herečka, všecka poděšená nebezpečím, v němž byla.

„To je velký pán, dal na to peníze, oh! moc peněz! tolik, plné hrsti!“ odpověděla Chiquita a oči se jí zatřpytily chtivým a divokým leskem; „ale to je jedno; ty jsi mi dala perličky, řeknu jim, žeš ještě nespala, že je u tebe nějaký muž, že se to nepovedlo. A oni odejdou. Ukaž se mi, ať se na tebe podívám; ty jsi krásná a já tě mám ráda, ano, moc, skoro jako Agostina. Vida!“ řekla, zahlédnuvši na stole nůž, který byl nalezen ve voze, „ty tu máš nůž, který jsem ztratila, nůž po mém otci. Nech si jej, je to dobrá ocel:

*Na uštknutí toho hada
v apatyce není rada.*

Vidíš, takhle se otočí kroužkem a potom se bodne; zdola nahoru, želízko tam lépe vjede. Nos jej za živůtkem, a když ti zlý člověk bude chtít ublížit, pafl rozpáráš mu břicho.“ A ta malá doprovázela svá slova příslušnými gesty.

Tato lekce v zacházení nožem, v noci, v takové zvláštní situaci, od té malé, podivné a pološilené zlodějky působila na Isabellu jako hrozný sen, z kterého se člověk marně snaží probrat.

„Drž v ruce nůž takto, prsty pevně sevři. Nic ti neudělají. A já teď jdu. Sbohem, vzpomeň si na Chiquitu!“

Malá pomocnice Agostinova přisunula ke stěně židli, vyskočila na ni, stoupla si na špičky a chytila se tyče. Pak, opírajíc se koleny o stěnu, rychle se vytáhla na okraj špehýrky, zatímco její rty šeptaly cosi jako zmatenou písničku: „Chiquita proleze klíčovou dírkou, může tančit na roštu i na střepech z rozbitých lahví, a nic se jí nestane. Na tu je každý krátký!“

Isabella netrpělivě čekala na rozednění a nezavřela už oka, jak ji ta podivná příhoda rozrušila; ale zbytek noci byl klidný.

Ovšem, když mladá dívka přišla do jídelny, byli přátelé zaraženi její bledostí a kruhy, které měla pod očima. Naléhali na ni, a tak jim vypravovala o svém nočním dobrodružství. Sigognac zuřil a nechtěl nic menšího než vymlátit celý dům vévody de Valombreuse, jemuž bez váhání přičetl tento zločinný pokus.

„Já si myslím,“ řekl Blazius, „že by byl nejvyšší čas sbalit dekorace a ztratit se nebo se spasit v tom pařížském moři. Začíná se nám to hatit.“

Herci se přidali k mínění Pedantovu a stanovili odjezd na zítřek.

NOVÝ MOST

Bylo by dlouhé a únavné sledovat etapu za etapou vůz komiků až do velkého města Paříže; cestou se nestalo nic, co by stálo za vyprávění. Naši herci měli dobře naplněnou tobolku a jeli si pěkně, mohli si najímat koně a dělat větší úseky. V Toursu a v Orléansu se zastavili a dávali několik představení, jejichž výtěžek Heroda uspokojil, protože byl, jakožto ředitel i pokladník, na úspěch proměněný v peníze nejcitlivější. Blazius se začínal uklidňovat a dělat vtipy na hrůzu, kterou v něm vyvolávala mstivá povaha Vallombreuseova. Isabellu však dosud mrazilo při pomyslení na nezdařený únos, a třebaže v hostincích měla vždy společný pokoj se Zerbinou, více než jednou vídala ve snu vyjevenou a divou tvář Chiquitinu, jak se vynořuje z černé špehýrky a ukazuje všechny své bílé zuby. Vyděsila se vždy tím viděním, probouzela se a křičela a její družka mívala co dělat, aby ji uklidnila. Sigognac sice jinak nedával najevo znepokojení, ale spal vždy v nejbližším pokoji, s mečem pod hlavou a přistrojený, pro případ nočního přepadení. Ve dne cestoval nejčastěji pěšky, před vozem, jako zvěd, zejména když nějaké křoví, mlází, kusy zřícených zdí nebo rozbořené chatrče při cestě mohly poskytovat úkryt pro nějakou úkladnou zálohu. Viděl-li skupinu pocestných podezřelého vzhledu, vracel se k vozu, kde Tyran, Scapin, Blazius a Leandr představovali slušnou posádku, i když z těch dvou posledních jeden byl už starý a druhý bázlivý jako zajíc. Jindy zase, jako dobrý generál, který dovede předcházet záludné tahy nepřítelů, dělal zadní voj, neboť nebezpečí mohlo přijít také

z této strany. Ale tato opatření byla zbytečná a nadbytečná. Žádný útok hereckou společností nepostihl, buď vévoda neměl čas jej připravit, nebo od toho rozmaru upustil, nebo konečně bolestivé zranění mu krotilo odvahu.

Bylo to sice v zimě, ale počasí nebylo nejhorší. Herci neměli nouzi o jídlo, opatřili si ve vetešnictví teplejší a silnější šaty, než byla seržová látka divadelních plášťů, a netrpěli tedy zimou a ostrý vítr neměl pro ně jinou nepříjemnost, než že vyvolal na tvářích mladých hereček trochu živější červeně než obvykle a ta se občas přenesla i na jejich jemné nosíky. Ty zimní růžičky, i když nebyly vždy na pravém místě, jim neslušely špatně, ostatně hezkým ženám sluší všechno. Pokud jde o dámu Leonardu, její pleť, vypracovaná čtyřicetiletým líčidlem, byla nezměnitelná. Západní vítr a severák ji jenom trochu vybělily.

Konečně ke čtvrté hodině večerní přijeli docela blízko k tomu velkému městu, přešli po můstku přes Bièvre a jeli podél Seiny, té řeky ze všech nejslavnější, jejíž vlny mají tu čest, že omývají paláce našich králů a mnoho jiných ve světě proslulých budov. Chomáče dýmu, jež se valily z komínů na domech, tvořily pod oblohou veliký val rezavé, poloprůhledné mlhy, za níž klesalo k obzoru slunce, rudé a bez paprsků. Na pozadí toho přitlumeného světla se rýsovaly nafialovělou šedí obrysy soukromých domů a církevních a veřejných budov, pokud to rozhled z toho místa dovolil obsáhnout. Na druhé straně řeky, tam za ostrovem Louviers, bylo vidět bašty Arsenálu, klášter Celestinů a blíže naproti špici ostrova Notre Dame. Když projeli branou Svatého Bernarda, podívaná se stala velkolepou. Katedrála Notre Dame se objevila celá, vynořila se od apsidy se svými opěrnými pilíři, podobnými žebrům obrovité ryby, se svými dvěma hranatými věžemi a s ostrou vížkou posazenou v průsečíku lodí. A jiné, prostší zvoniče a věžičky prozrazovaly nad střechami kostely a kaple, skryté ve změti domů, a zahryzávaly se jako černé zuby do světlého pruhu oblohy; avšak katedrála především přitahovala pohled Sigognačův, neboť v Paříži dosud nebyl a žasl nad velikostí této památné budovy.

Ruch vozů naložených různými plodinami, množství jízdních i pěších, kteří se hlučně hrnuli sem a tam po nábřeží i v sou-

běžných ulicích, kam někdy povoz zabočil, aby si zkrátil cestu, vřava všeho toho davu jej oslňovaly a ohlušovaly, jeho, jenž byl zvyklý na široširou samotu land a na mrtvolné ticho na starém, sešlém hrádku. Bylo mu, jako by se mu v hlavě točilo mlýnské kolo, a cítil, že vrávorá jako opilý. Brzy vzlétl nad krovy paláce jemně vypracovaný jehlan Sainte-Chapelle, prosvícený posledními pablesky zapadajícího slunce. Zažihající se světla prošívala červeným stehem tmavé fasády domů a ten svit odrážela řeka a prodlužovala jej ve svých černých vodách v ohnivě hady.

Nato se v šeru při nábřeží ukázal obrys kostela a kláštera Grands-Augustins a na náspu k Novému mostu uviděl Sigognac tyčit se po své pravici v houstnoucím šeru tvar jízdní sochy, sochy dobrého krále Jindřicha IV.; ale vůz zabočil za roh do ulice Dauphine, která byla teprve nedávno proražena přes klášterní pozemky, a rytíř i kůň v té změti brzy zmizeli.

V hořejší části ulice Dauphine, nedaleko brány toho jména, byl veliký hotel, kde se někdy usazovala poselstva podivných a chimérických zemí. Tento hostinec mohl pojmout i bez ohlášení početné společnosti. Zvířata měla tam vždycky píci za žebříkem a pánové nikdy nezůstali bez lůžka. Tam jako na výhodném místě ustanovil Herodes položit tábor své divadelní hordy. Skvělý stav pokladny ten přepych připouštěl; byl to ostatně přepych užitečný, protože hereckou společnost povznášel a ukazoval, že to není sebranka poběhlíků, všiváků a ochlastů, které nouze přistrčila k tomu nemilému řemeslu potulných komediantů, nýbrž skutečně společnost slušných herců, kterým jejich talent přináší poctivý výdělek, což také je možné, jak vyplývá z důvodů, které podává pan Pierre de Corneille, slavný básník, ve svém kuse *Komická iluze*.

Kuchyně, kde herci čekali, než jim přichystají pokoje, byla tak velká, že se tam pohodlně mohl odbývat oběd Gargantuův nebo Pantagruelův. V krvavé tlamě ohromného krbu, rozpáleného šlehajícími plameny jako peklo ve velkém pekelnictví hutí v Douai, hořely snad celé kmeny stromů. Na několika nad sebou zavěšených rožních, jimiž otáčel pes, běhající jako posedlý uvnitř kola, zlátly celé růžence hus, vykrmených slepiček a mladých

kohoutků, zahrnědaly čtvrtky hovězího, do červena rezavěly telecí pečínky, nemluvě o koroptvích, slukách, křepelkách a jiné drobné zvěři. Z kuchtíka, rovněž napůl pečeného, se řinul pot, ačkoli měl na sobě jen plátěnou kazajku; zaléval ty pokrmy naběračkou, a sotva na ně vylil její obsah, už ji zas ponořoval do pánve: pravá Sysifova práce, protože šťáva vytékala stále.

U dlouhého dubového stolu, na němž se jídla připravovala, lopotila se celá smečka kuchařů, řezníků, omáčkářů. Pomocníci jim brali od rukou prošpikované, na rožeň připravené a okořeněné kusy a odnášeli je do pecí, které žířily žhavým uhlím a vyprskovaly jiskry, takže to tu vypadalo spíše jako ve Vulkánově kovárně a kuchtíci v té plamenné mlze se podobali Kyklopům. Po zdech se blyštěla hrozivá kuchyňská baterie z červené mědi nebo z mosazi: kotlíky, kastroly všech velikostí, pekáče na ryby, tak velké, že by se v nich mohl smažit Leviathan ve vlastní šťávě, formy na cukrářské výrobky v podobě věží, kopulí, chrámků, přilb a turbanů saracénského tvaru, zkrátka všechny útočné a obranné zbraně, které může pojmout arzenál boha Gastera.

Každou chvíli přiběhla ze špiže nějaká statná služebná s červenými a buclatými tvářemi, jak to na obrazech malují flámští malíři, s košíky plnými zásob, které nesla na hlavě nebo opírala o boky.

„Podejte mi muškát,“ volal jeden; „trochu skořice,“ křičel druhý. „Tady čtvero koření! nasype sůl do slánky! Hřebíček! plátek špeku, prosím vás, a pěkně tenký! rozdmýchejte tu pec, nehoří tam! tuhle přivřete, je moc rozpálená a připálí nám všechno jako kaštiny, když je zapomeneš na plotně! zřeďte tu jíšku, moc houstne! přilijte šťávu do té omáčky! utřete mi pořádně ten bílek, nepění! posype šunku strouhankou! suňte tu mladou husu s rozně, už je hotová! tou slepicí ještě párkrát otočit! Rychle, rychle, dejte dolů hovězí! musí zůstat krvavé! Kuřata a telecí tam nechte.

*Nenecháš telecí a kuře dosmažit,
a půjdeš o to dřív na hřbitov pod pažit.*

To si pamatujte, kuchtíci. Není každý kuchař, kdo se k tomu hrabe. To je dar od Boha. Doneste tu polévku à la reine na číslo

šest. Kdo chtěl ty obalované křepelky? Hodte sebou, vy tam s tím špikovaným zajecím hřbetem!“ A tak se ve veselém zmatku křížovaly ty proslovy o věcech podstatných a štavnatá slova, kterým ten titul patřil větším právem než zmrzlým štavnatým slovům, jež Panurgos slyšel u pramene z polárních ledů, neboť tato se vždycky vztahovala na nějaké jídlo, přísadu nebo mlsnotu.

Herodes, Blazius a Scapin, labužníci a mlsní jako farářova kočka, si olizovali kníry při té tučné, štavnaté a dobře krmené výmluvnosti a nahlas projevovali, že ji mají raději než řeči Isokrata, Demosthena, Aischina, Hortensia, Cicerona a jiných takových tlachalů, jejichž věty jsou samá jalovina a není v nich ani za mák morku. „Dostávám chuť,“ řekl Blazius, „políbit na obě tváře toho hlavního kuchaře, tlustého a břichatého jako mnich, který tak velkolepě vládne všemi těmi kastroly. Žádný kapitán nebyl v bitvě tak obdivuhodný!“

Ve chvíli, kdy sluha přišel hercům říci, že mají pokoje připravené, vešel do kuchyně cestující a přistoupil ke krbu; byl to muž asi třicetiletý, vysoké postavy, štíhlý, statný, pravidelných, ale nepříjemných rysů. Odlesk z krbu ozářil jeho profil ohnivým lemem, jinak postava zůstala ve stínu. Tento světelný dotyk ukazoval značně vyčnívající oblouk obočí, kryjící tvrdé a zkoumavé oko, orlí zakřivení nosu, jehož špička se jako hákovitý zobák skláněla nad hustý knír, velmi tenký spodní ret, jenž hned přecházel ve sraženou a krátkou bradu, jako by se přírodě nedostalo látky, aby tu podobu dodělala. Na krku nad naškrobeným plochým plátěným límcem bylo při jeho hubenosti vidět vystupující chrupavku, kterou milé ženy vysvětlují tak, že pochází z ohryzku osudného jablka, jenž uvízl Adamovi v hrdle a někteří jeho synové jej dosud nespolkli. Za oděv měl soukenný kabátec železně šedé barvy, připnutý háčky na vestě z volské kůže, hnědé kalhoty a vysoké plstěné boty až nad kolena, jež se mu krčily v záhybech kolem nohou. Četné stříkance bláta, suché i ještě čerstvé, ukazovaly, že má za sebou dlouhou cestu, a kolečka ostruh s naschlou zčernalou krví říkala, že jezdec musil bezohledně pobízet boky unaveného koně, aby se dostal k cíli své cesty. Hubený hřbet toho kumpána byl stažen širokým koženým opaskem, zapnutým

na měděnou přezku, a na tom visel dlouhý rapír, jehož tepaný železný koš vážil jistě víc než libru. To oblečení doplňoval plášť tmavé barvy, jež i s kloboukem odhodil na lavici. Bylo těžko stanovit, k jaké třídě ten nový příchozí patří. Nebyl to ani obchodník, ani měšťan, ani voják. Nejspíš bylo možno jej zařadit do kategorie drobné šlechty nebo těch chudých šlechticů, kteří se dávají do služeb k velmožům a spojují svůj osud s jejich kariérou.

Sigognac, jenž nebyl duší při kuchyni jako Herodes a Blazius a jehož pozornost nebyla nijak pohlcena pozorováním pokrmové vítězoslávy, pohlížel s jistou zvědavostí na toho kolohnáta a připadalo mu, že ta podoba mu není neznámá, třebaže se nemohl upamatovat, kde a kdy se s ním setkal. Marně se přehrabával v paměti, nenašel, co hledal. Avšak nejasně cítil, že to není po prvé, co přichází ve styk s touto záhadnou osobou, jež se pramálo starala o jeho zkoumavé prohlížení; ale přece se zdálo, že chlap o něm ví, obrátil se k místnosti docela zády, skloněn ke krbu, jako by si chtěl ohřát ruce zblízka.

Paměť baronovi nepověděla nic jistého a delší prohlížení mohlo vést ke zbytečné hádce, a tak odešel za herci, kteří se usazovali ve svých pokojích; když se trochu upravili, sešli se v dolejší místnosti, kde jim podali večeri, k níž oni se zachovali jako hladoví a žízňiví lidé. Blazius, luskaje jazykem, prohlásil víno za dobré a naléval si pořádně, nezapomínaje na sklenky kamarádů, neboť nebyl z těch sobeckých pijanů, kteří uctívají Bakcha samotářky; dával druhým pít skoro stejně rád, jak rád pil sám; Tyran a Scapin drželi s ním; Leandr se bál, že oddávat se příliš častým úlitbám může porušit bělost jeho pleti a ozdobit mu nos pupenci a uhry, kteréžto okrasy jsou pro prvního milovníka málo vhodné. Pokud jde o barona, tomu dlouhá abstinence na zámku Sigognacu přinesla návyk kastilské střídmosti, s nímž se jen těžko loučil. Byl ostatně v duchu zaměstnán osobou, kterou zahlédl v kuchyni a jež mu připadala podezřelá, aniž mohl říci proč, vždyť na příjezdu cestujícího do velmi navštěvovaného hotelu nemohlo být pranic zvláštního.

U stolu bylo veselo: herci byli oživeni vínem i dobrým jídlem, byli rádi, že konečně jsou v Paříži, v tom Eldoradu všech podnikavých lidí, těšilo je to teploučké ovzduší, tak příjemné po dlou-

hých hodinách zimy na voze, a oddávali se těm nejláznivějším nadějím. V myšlenkách už soupeřili s hereckou společností z Burgundského paláce a z Marais. Viděli se už, jak jsou zahrnováni potleskem a oslavováni a povoláni ke Dvoru, jak si objednávají hry u nejlepších spisovatelů své doby a mohou básníkům vynadat škrabáků a jsou zváni na hostiny k velmožům a brzy budou jezdit v kočáře. Leandr snil o nejvznešenějších výbojích, a jen tak že připouštěl, že si nebude dělat nárok na královnu. Nepil, ale jeho ješitnost byla opilá. Od svého dobrodružství s markýzou de Bruyères se považoval za rozhodně neodolitelného a jeho samolibost už neznala mezí. Serafina si slibovala, že rytíři Vidalinovi zůstane věrná jen právě do toho dne, kdy se naskytne nadějnější a zazobanější ptáček. Ale Zerbina, ta se držela svého markýze, který měl brzy přijet za ní, a nedělala žádné nové plány. Dáma Leonarda byla vyřazena věkem, a protože mohla sloužit jen jako Iris poselkyně, nebavila se vůbec o takových nicotnostech a nedala si ujít žádné sousto. Blazius jí nakládal na talíř a s žertovnou pohotovostí doléval jí pohárek až po okraj a ta stará takovou komiku ochotně přijímala.

Isabella už před chvílí přestala jíst, roztržitě hnětla mezi prsty kuličku z chlebové střídky do tvaru holubičky a spočívala na svém drahém Sigognacovi, jenž seděl na druhém konci stolu, pohledem úplně prosyceným cudnou láskou a andělskou něhou. V teplém ovzduší místnosti jí vystoupila jemná červeň na tváře, ještě nedávno trochu pobledlé únavou z cesty. Byla teď ke zbožňování krásná, a kdyby ji tak byl mohl vidět vévoda de Vallombreuse, jeho láska by se byla rozběsnila až k zuřivosti.

A Sigognac pohlížel na Isabellu s obdivem plným úcty; krásné city této rozkošné dívky ho dojímaly stejně jako půvaby, jimiž byla přebohatě vybavena, a litoval, že z přemíry ušlechtilosti ho odmítla jako manžela.

Večeře skončila a ženy odešly spolu s Leandrem a baronem a ponechali tomu triu zasloužilých opilců, aby vyprázdnili láhve do dna; sluhovi, který byl pověřen péčí o nápoje, se takové počínání zdálo až přehnaně svědomitým, ale bílá mince ze štedré ruky ho utěšila.

„Dobře se zabarikádujte ve vašem útulku,“ řekl Sigognac,

když doprovázel Isabellu až ke dveřím do jejího pokoje; „je tu v hotelu tolik lidí, že se nelze dost zajistit.“

„Nebojte se, milý pane barone,“ odpověděla mladá herečka, „mé dveře se zamykají na tři západy, že by to stačilo i na vězení, a nadto je tam závora, dlouhá jako má paže; v okně je mříž a žádný světlík se nedívá ze zdi dovnitř jako temné oko. Pocestní mívají u sebe předměty, jež by mohly přilákat žádostivost zlodě-
jů, a jejich příbytky musí být tedy hermeticky uzavřeny. Ani princezna z pohádky, které hrozí zlé čáry, by snad nebyla bezpečnější ve věži, kterou hlídají draci.“

„Někdy,“ odpověděl Sigognac, „jsou všechna kouzla málo platná a nepřítel se dostane dovnitř přese všechny amulety, tetragramy a abrakadabry.“

„To je proto,“ usmála se Isabella, „že princezna ze zvědavosti nebo z lásky nadržovala nepříteli, třeba se nudila, že je tak zavřena, i když to bylo pro její blaho; ale to není můj případ. Když tedy ani já nemám strach, a já jsem přece povahou bázlivější než laň, která slyší hlas rohu a štěkot smečky, musíte být klidný vy, který máte odvahy jako Alexandr a César. Spěte na obou uších.“

Na rozloučenou se dotkla Sigognacových rtů drobnou a jemnou ručkou, jejíž bělost si dovedla uchovávat, docela tak jako vévodkyně, talkovým pudrem, okurkovým mlékem a napuštěnými rukavičkami. Když vešla dovnitř, slyšel Sigognac, že otáčí klíčem v zámku, slyšel, jak zámek zapadl a nadmíru uspokojivě zaskřípěla závora; ale když už pokládal nohu na práh svého pokoje, zahlédl na stěně přelétnout stín, vržený světlem lucerny, jež osvětlovala chodbu, stín muže, kterého neslyšel přicházet a jenž skoro o něho zavadil. Sigognac se rychle ohlédl. Byl to ten neznámý z kuchyně, šel nejspíš do pokoje, který mu hostinský přidělil. To bylo velmi prosté; nicméně baron se tvářil, jako by nemohl hned trefit klíčem do zámku, a sledoval pohledem tu tajemnou osobu, jejíž podoba mu zvláštním způsobem zaměštnávala mysl, až ji jeho zraku zakryl záhyb chodby. Potom tam zapadly dveře s hlukem, který se rozlehl v tichnoucím hotelu, a věděl tedy, že neznámý vešel do svého pokoje a že bydlí v dost odlehlé části hostince.

Sigognacovi se nechtělo spát a dal se do psaní dopisu dobráku Petrovi, jak mu slíbil, že učiní, jakmile přijede do Paříže. Dal si záležet a maloval zřetelně písmena, protože ten věrný služebník nebyl moc učený a dokázal slabikovat jen tiskací písmo. List zněl takto:

„Můj milý Petře,

konečně jsem v Paříži, kde jak mi říkají, mám udělat štěstí a povznést upadlý rod, ačkoli abych řekl pravdu, nevidím k tomu žádnou cestu. Avšak nějaká šťastná příležitost mě může přivést ke Dvoru, a dostanu-li se k tomu, abych mluvil s králem, který je pramenem všech milostí, budou mi zajisté oplaceny služby, jež moji předkové prokázali jeho královským předkům. Jeho Veličenstvo nestrpí, aby tak bídně dohasla urozená rodina, která se přivedla na mizinu ve válkách. V tom očekávání a nemaje jiných prostředků, hraju zatím v komedii a při tom zaměstnání jsem vydělal pár pistolí, z čehož ti část pošlu, jakmile se naskytne bezpečná příležitost. Byl bych snad lépe udělal, kdybych se dal najmout jako voják k nějaké kumpanii; ale nechtěl jsem se vzdát své svobody, a ostatně ať je jakkoli chudý, poslouchat se přiči tomu, kdo od nikoho nikdy rozkazy nepřijímal a jehož předkové rozkazy dávali. A také samota mě učinila poněkud nezkroutným a divokým. Jediná významná příhoda, kterou jsem měl na té dlouhé cestě, je souboj s jistým vévodou, velmi zlým a velmi velkým rváčem, z čehož jsem vyšel se slávou, díky tvým dobrým lekcím. Probodl jsem mu paži skrz naskrz a bylo by pro mne docela snadné složit ho mrtvého na trávník, protože nemá tak dobrý kryt jako útok, je prudký, ale není opatrný, je rychlý, ale nemá dost jistoty. Několikrát se odkryl a byl bych ho mohl odpravit některou z těch neodvratných ran, kterým jsi mě tak trpělivě učil za těch dlouhých cvičení, jež jsme spolu měli v dolejší síle v Sigognacu, který jediný má dost pevnou podlahu, aby vydržela náš nápor nohama — abychom zabili čas a rozhýbali si prsty a abychom se unavili a dobře spali. Tvůj žák ti dělá čest; po tom vítězství, po pravdě příliš snadném, jsem velmi stoupl ve všeobecné vážnosti. Zdá se, že mečem rozhodně zacházet umím a že jsem zápasník prvního řádu. Ale nechme toho. Často myslím, i při rušnosti nového života, na ten ubohý starý zámek, jehož trosky se hroutí nad hroby mé rodiny a kde jsem prožil své smutné mládí. Zdá se mi už nezdá tak ošklivý, ani tak nevládný; jsou také chvíle, kdy v duchu procházím těmi opuště-

nými sály, pohlížím na zažloutlé portréty, jež tak dlouho byly mou jedinou společností, a pod nohou mi praská nějaká střešina, vypadlá z rozbitého okna, a toto zasnění mi působí jakési melancholické potěšení. Udělalo by mi také velkou radost spatřit zase tvou dobrou starou tvář, osmahlou a vřídne se na mě usmívající. A proč bych se nad tím červenal? Rád bych zase uslyšel Belzebubovo předení a Mirautův štěkot a zarehtání toho chudáka Bayarda, který sbíral své poslední síly, aby mě unesl, třebaže jsem nebyl nijak těžký. Takový nešťastník, kterého lidé opouštějí, věnuje část své duše věrnějším zvířatům, jež nepřítzeň Štěstěny neodstraší. Žijí aspoň ještě ta milá zvířata, která mě měla tolik ráda? Je na nich vidět, že si na mne vzpomenu a litují, že nejsem u nich? Mohl jsi aspoň v tom přibytku bídy je uchránit od smrti hladem a utrhnout ze svého hubeného sousta kousek, abys jim jej hodil? Snažte se udržet všichni naživu, dokud se nevrátím, chudý nebo bohatý, šťastný nebo zoufalý, abych s vámi sdílel svou pohromu nebo své blaženství a abychom spolu skončili tak, jak to osud přinese, na místě, kde jsme strádali. Mám-li být poslední ze Sigognaců, staň se vůle Páně! Ještě je pro mne prázdné místo v hrobce mých otců.

Baron de Sigognac.“

Baron zapečetil ten dopis pečatním prstencem, což byl jediný klenot, který měl po otci a byly na něm vyryti tři čápi v modrém poli; napsal adresu a vložil list do brašny, aby jej poslal, až pojedou nějaký kurýr do Gaskoňska. Ze zámku Sigognacu, kam jej zanesla vzpomínka na Petra, vrátil se jeho duch do Paříže a k současné situaci. Ačkoli byla už pozdní hodina, slyšel kolem sebe nejasně hučet ten temný lomoz velkého města, jež jako oceán nikdy neumlká, ani když se zdá odpočívat. Byl to krok koně, rachocení kočáru, zanikající v dálce; písnička opožděného opilce, několikrát zazvonil rapír o rapír, vykřikl chodec, kterého přepadli zloději u Nového mostu, zaštěkal zaběhlý pes a ozvaly se jiné nezřetelné zvuky. V tom neklidu připadalo Sigognacovi, že rozeznává na chodbě krok obutého člověka, který jde opatrně, jako by nechtěl být slyšen. Zhasil tedy světlo, aby jej paprsek neprozradil, a pootevřev dveře uviděl v hloubi chodby individuum, pečlivě zahalené v plášti tmavé barvy, jež mířilo k pokoji toho cestujícího, jehož chování se mu zdálo podezřelé. Za několik

okamžiků nato se dal touž cestou jiný kumpán, jemuž vrzaly boty, ačkoli se snažil dokračovat zlehka. Neuplynula ani půlhodina a v pochybném svitu dohasínající lucerny se objevil třetí chlapík dost surového vzhledu a sunul se chodbou. Byl ozbrojen jako oba druzí, dlouhý rapír mu vzadu nazvedal okraj pláště. Stín, který mu vrhal přes obličej klobouk s černým pérem, nepřipustil rozeznat jeho rysy.

Toto procesí holomků v nenáležitou hodinu se zdálo Sigognacovi prapodivné a počet čtyř mu připamatoval úklad, jemuž jen tak tak že nepadl za oběť v té uličce v Poitiers, při odchodu z divadla po hádce s vévodou de Vallombreusem. Bylo to, jako by se mu rozsvítilo, a poznal v muži, který jej tak znepokojil v kuchyni, ničemu, jehož útok mu mohl být osudný, kdyby jej byl nečekal. Byl to vskutku ten, který se svalil nohama nahoru a s kloboukem přiraženým až na ramena pod ranou plochým mečem, kterou mu kapitán Fracasse zmužile zasadil. Ti druzí nejspíš jsou jeho kumpáni, které statečně zahnali Herodes a Scapin. Jaká náhoda nebo lépe jaká pleticha je přivádí právě do toho hostince, kde se ubytovala herecká tlupa, a dokonce hned v ten večer po jejím příjezdu? Nemůže být jinak, než že za nimi šli etapu za etapou. A přece Sigognac dobře dával cestou pozor; ale jak rozpoznat nepřitele v jezdcí, který vás lhostejně mine a vůbec se nezastaví, sotva že na vás vrhne letmý pohled, což se na cestách děje při každém setkání. Jistého na tom je tolik, že nenávisť a láska mladého vévody nijak neusnuly a že obě si hledají uspokojení. Jeho mstivost chce dostat do téže sítě Isabellu a Sigognaca. Baron, od přirozenosti srdnatý, se za sebe nebál útoku těch najatých darebáků, jež by švihnutí jeho dobré čepele zahnilo na útěk a kteří sotva jsou statečnější s mečem než s holí; ale obával se nějakých podlých a ošidných úkladů, pokud jde o mladou herečku. Učinil tedy příslušná opatření a rozhodl se, že neulehne. Rozsvítil všechny svíčky, které měl v pokoji, otevřel dveře tak, aby všechno světlo padalo na protější stěnu chodby, přímo na to místo, kam vedly veřeje Isabelliny, potom klidně usedl, připraviv si meč i dýku, aby je měl po ruce, kdyby se něco dělo. Čekal dlouho, aniž co viděl. Zvonková hra na Samaritánce i bližší orloj v klášteře Grands-Augustins odbily už druhou hodinu, když bylo slyšet lehký šelest a ve svě-

telném rámci rýsujícím se na zdi se objevilo první individuum, nejisté, váhající a velmi rozpačité, a nebyl to jiný než Mérindol, jeden z holomků vévody de Vallombreuse. Sigognac stál na prahu s mečem v ruce, připraven k útoku i k obraně, s tak hrdinskou, pyšnou a triumfální tváří, že Mérindol přešel beze slova a se sklopenou hlavou. Tři ostatní šli jeden za druhým, a překvapení tou záplavou světla, uprostřed níž se hrozivě tyčil baron, vytratil se, jak nejhbitěji mohli, a poslednímu dokonce upadlo dláto, kterým bezpochyby chtěl vypáčit dveře kapitána Fracasse za jeho spánku. Baron je pozdravil posměšným gestem a brzy bylo slyšet ze dvora dupot koní vyváděných ze stáje. Selhalo těm padouchům a uháněli odtud, jen se prášilo.

Při snídani řekl Sigognacovi Herodes: „Kapitáne, nežene vás zvědavost, abyste se trochu podíval po městě, které je jedním z hlavních měst tohoto světa a o němž se tolik vypravuje? Bude-li vám to příjemné, posloužím vám za průvodce a lodivoda; v mládí jsem se tudy plavil a dávno tedy znám útesy, úskalí, mělčiny, Euripy, Charybdy a Scylly tohoto moře, jež je cizincům a venkovským nebezpečné. Budu vaším Palinurem, a nepadnu nosem do vln jako ten, o němž mluví Vergilius. Tady jsme všichni vábeni k té podívané, vždyť Nový most je pro Paříž to, co byla pro Řím Via Sacra, korzo, dostaveníčko a peripatetická galerie pro všechny novináře, zevlouny, básníky, šejdíře, zloděje, kejklíře, kurtizány, šlechtice, měšťany, staré mazáky a lidi všech stavů.“

„Vaše nabídka je mi velmi vhod, milý Herode,“ odpověděl Sigognac, „ale upozorněte Scapina, ať zůstane v hotelu a ať svým liščím okem si všímá všech, co tudy projdou a jejichž chování by nebylo docela jasné. Ať neodchází od Isabelly. Vallombreuseova mstivost se plíží kolem nás a ráda by nás sežrala. Dnes v noci jsem zase viděl ty čtyři darebáky, kterým jsme tak pěkně naložili v uličce v Poitiers. Měli za lubem, myslím, vypáčit mé dveře, dostat mě ve spánku a něco mi provést. Nespal jsem ze starosti, aby nedošlo k nějakému pokusu o naši milou přítelkyni, a tak nemohli uskutečnit svůj plán, a když viděli, že jsou odhaleni, sedli na koně a pryč, měli je ve stáji osedlané, pod záminkou, že ráno časně odjíždějí.“

„Nemyslím,“ odpověděl Tyran, „že se něčeho odváží ve dne.

Pomoc by tu byla na zavolání a jim se ještě ani nezahojil nos po tom nezdaru. Scapin, Blazius a Leandr postačí uhlídat Isabellu do našeho návratu. Spíše se bojím, že my bychom mohli mít potyčku nebo nemilé setkání na ulicích, a vezmu si s sebou meč, abych v případě potřeby pomohl vašemu.“

Nato si Tyran zapnul přes majestátní břicho opasek s dlouhým a pořádným kordem. Přes rameno si přehodil krátký pláštík, který nemohl vadit v pohybu, a narazil si až na obočí klobouk s červeným perem; vždyť když člověk jde přes most, musí si dát pozor na severní nebo severozápadní vítr, ten snadno pošle klobouk do řeky, k velké švandě pážat, lokajů a poslíčků. Tak aspoň Herodes odůvodňoval, proč si přirazil svou pokrývku hlavy až na oči; po pravdě však ten milý herec si myslel, že by někdy později mohlo být šlechtici Sigognacovi na škodu, že byl veřejně viděn s komediantem. Proto si co možná zakrýval tvář, která mezi lidmi byla příliš známá.

Na rohu ulice Dauphine upozornil Herodes Sigognaca, pod branou kláštera Grands-Augustins, na lidi, kteří si tam šli koupit maso, jež bylo ve dnech, kdy byl zákaz prodeje, zabaveno u řezníků; teď se lidé hrnuli, aby urvali kus za sníženou cenu. Ukázal mu také novináře, kteří tam spolu partykovali o osudech zemí a království, posunovali, jak je napadlo, hranice, rozdělovali mocnářství a do puntíku vykládali, co ministři hovořili sami mezi sebou ve svých pracovnách. Tam se také prodávaly různé noviny, hanopisy, satirické spisky a jiné malé brožurky, všechno pokoutně. Celá ta chimérická společnost vypadala vychrtle, poblázněně a ošuntěle.

„Nezastavujme se,“ řekl Herodes, „nebudeme poslouchat ty jejich hlouposti, to bychom nepřišli k žádnému konci; leda byste chtěl znát poslední edikt perského šacha, nebo jaký ceremoniál je na dvoře tatarského chána. Pojdme o pár kroků dále a budeme mít podívanou, jakých je na světě málo a jakou žádné divadlo nedokáže, se všemi svými dekoracemi a praktikáblly.“

Skutečně také obraz, který se rozvinul před očima Sigognaca a jeho průvodce, když překročili oblouky nad malým říčním ramenem, neměl tenkrát a nemá dosud rovného na světě. Popředí tvořil most sám s těmi rozkošnými polokruhy nad každým

pilířem. Nový most nebyl jako most Směnárenský a most Svatého Michala zastavěn dvěma řadami vysokých domů.

Na náspu, který tvořil špicí ostrova, kodrcal se dobrý král, klidný jako Markus Aurelius, na svém bronzovém oři na vrcholku podstavce, po jehož každé straně se zmítal v poutech zajatec. Obklopovala jej tepaná železná mříž s bohatými závití, jež měla chránit jeho spodek před důvěrnostmi a neslušnostmi obecného lidu; a stávalo se, že rošťáci přelezli mříž a troufali si až na zadek koně za dobráckého monarchu, zejména ve dnech, kdy přijížděl král nebo kdy byla zajímavá poprava. Přísný tón bronzu se mohutně rýsoval na vlnění vzduchu a na pozadí vzdálených pahorků, jež bylo vidět tam za Červeným mostem.

Na levém břehu se nad domy vznášela věž starého románského kostela v opatství Saint-Germain des Près a zvedaly se vysoké střechy velikého a nedokončeného paláce Nevers. Poněkud dále omývala řeka patu věže Nesles, starobylého pozůstatku po paláci téhož jména, která i teď, uprostřed hromady sutin a sama už dávno troska, se hrdě tyčila na obzoru. Za ní pak se rozkládala Grenouillère a v neurčitosti modravé mlhy bylo možno rozeznat na lemu oblohy tři kříže, postavené na vrcholku Kalvárie neboli na vrchu Valérien.

Louvre ve své nádheře zabíral pravý břeh, ozářený a pozlacený veselým slunečním paprskem, svítícím, ale nehřejícím, jak už to bývá při zimním slunci, který však dodával zvláštního lesku podrobnostem té ušlechtilé a bohaté stavby. Dlouhá a krytá kolonáda, spojující Louvre s Tuilériemi, skvostné zařízení, jež umožňuje králi být, kdy za dobré uzná, ve svém milém městě nebo na venkově, rozvíjela své neporovnatelné krásy, jemná díla sochařská, římsy s různými výjevy, zvláštním způsobem opracované bosáže, sloupy a pilíře, takže se to vyrovnalo stavbám nejobratnějších stavitelů řeckých a římských.

Od nároží, kde je balkón Karla IX., budova ustupovala nazad a ponechávala místo zahradám a příživnickým stavbám, které jako houby vyrostly kolem původní budovy. Můstky s jediným obloukem vybíhaly na nábřeží a trochu dále po proudu za věží Nesles stála jiná věž, zbytek starého Louvru Karla V., vedle brány, postavené mezi řekou a zámkem. Ty dvě staré věže, spojené

v pár po gotickém způsobu a šikmo k sobě natočené, nemálo přispívaly k půvabu perspektivy. Připomínaly feudální doby a trčely mezi novými a vkusnými stavbami jako starožitná židle nebo starý dubový a zajímavě vyřezávaný příborník uprostřed moderního nábytku se stříbrnými ozdobami a zlacením. Takové pozůstatky zmizelých století dodávají městům úctyhodný vzhled a měli bychom se bedlivě vyvarovat toho, abychom je nechali zaniknout.

Za tuilerieskou zahradou, kde končí město, bylo vidět bránu de la Conférence a dál za zahradami po proudu řeky stromy na Cours-la Reine, oblíbené promenádě dvořanů a šlechty, kteří se tam jezdili honosit svými kočáry.

Oba břehy, jejichž letmý obrázek jsme tu načrtli, tvořily jako dvě kulisy rámec rušné podívané, kterou poskytovala řeka, rozvlákněná bárkami, plavíci se od břehu ke břehu, zatarasená loděmi, uvázanými ve shluku na laněch pod svahem, naloženými píci, dřevem, plodinami. Při nábřeží pod Louvrem vábily zrak lehké královské plachetnice, vyřezávané a zlacené, a jejich vlajky s barvami Francie.

Když jste obrátili pohled k mostu, viděli jste nad ostrými krovky domů, jež se ježily jako karty opřené jedna o druhou, zvonice kostela Saint-Germain l'Auxerrois. Když se oba sdostatek potěšili tímto pohledem, vedl Herodes Sigognaca před Samaritánku.

„Pravda, chodí sem trulanti a prostojí tu pěknou dobu, až se dočkají, že kovový zvoník odbije hodinu na zvonku orloje, ale což, my se na to také podíváme, když sem chodí kdekdo. Pro cestujícího, který se právě vylodil a je tu nový, trochu toho lelkování je docela namístě.“

Těmito slovy se Tyran omlouval svému druhovi, když oba přešlapovali před průčelím malé vodárny a čekali s ostatními, až rafije dojde a uvede v chod veselou zvonkohru, a dívali se na Ježíše z pozlaceného olova, jak hovoří se Samaritánkou opřenou o roubení studně, na astronomický číselník se zvěrokruhem a s ebenovým jablkem, ukazujícím oběh slunce a měsíce, na pítvornou tlamu, jež chrlí vodu čerpanou ze řeky, na Herkula na pilíři, který celý ten zdobný systém drží a nese, a na dutou

sošku, jež tu byla za korouhvičku jako Fortuna na benátské Doganě a Giralda v Seville.

Špička rafie konečně došla k číslu X; zvonečky začaly vesele cinkat svými tenoučkými, stříbrnými a měděnými hlásky, vyzpěvující arii ze sarabandy; zvoník zvedl kovovou ruku a kladívko dopadlo na zvonek tolikrát, kolik hodin měl odbít. Tento mechanismus, důmyslně sestavený Flámem Lintlaerem, Sigognaca velmi pobavil, vždyť on, třebaže byl ducha bystrého, byl přece jen velkým nováčkem v mnoha věcech, protože nikdy nebyl jinde než na svém šlechtickém hnízdě uprostřed land.

„A teď se podíváme na druhou stranu,“ řekl Herodes; „tam ovšem není tak velkolepý rozhled. Domy na Směnárenském mostě jej příliš těsně uzavírají. Budovy na nábreží U Koželužny nestojí za nic; ale ta věž Svatého Jakuba, zvonice Svatého Medérica a ty špičaté vížky vzdálených kostelů pěkně sluší svému velkému městu. A na zámeckém ostrově, na nábreží u velkého říčního ramene ty pravidelné domy z červených cihel a spojené bosážemi z bílého kamene vypadají monumentálně a šťastně je uzavírá stará věž Orloje s tou střechou jako obrácený trychtýř, která vypadá pěkně, když tak šikovně rypá do mlhy. A náměstí Dauphine, které rozvírá svůj trojúhelník naproti bronzovému králi a ponechává průhled k zámecké bráně, to patří rozhodně mezi nejlépe uspořádaná a nejčistší prostranství. Tamta štíhlá věž je na Sainte-Chapelle, na tom dvouposchodovém kostele, který je tak slavný svým pokladem a relikviemi, vidíte, jak půvabně se zvedá nad vysokými břidlicovými střechami, které jsou samý ozdobný vikýř a svítí novotou, protože ty domy jsou postaveny teprve nedávno a tam, kde teď stojí, jsem si v dětství hrával nebe peklo ráj; díky štedré ruce našich králů je Paříž den ze dne krásnější, k velkému obdivu cizinců, kteří potom doma o ní vypravují zázraky, a že kdykoli sem znovu přijdou, vždycky je lepší, větší a zase jako nová.“

„Čemu se dívám,“ odpověděl Sigognac, „ještě víc než velikosti, bohatství a nádheře veřejných i soukromých budov, je to nekonečné množství lidí, kteří se tu hemží a honí po ulicích, na náměstích a na mostech jako mravenci, kterým rozhráblí mraveniště a kteří pobíhají sem a tam a jako bez pořádku a cíle. Je to zvláštní

pomyšlení, že každý z těch jedinců, kteří tvoří to nezměřitelné množství, má svůj příbytek, takovou nebo onakou postel a jí snad také skoro každý den, jinak by zemřel hladovou smrtí. Co to musí být za úžasnou hromadu potravin, kolik stád volů, těch měřic mouky, těch sudů vína, aby měli co jíst všichni ti lidé nahromaděni na jednom místě, zatímco u nás na landách člověk sotva koho potká na míle daleko.“

Vskutku také nával lidu, který koloval po Novém mostě, mohl venkovana věru překvapit. Uprostřed na jízdni dráze jezdily za sebou a proti sobě kočáry s dvojspřežím nebo se čtyřspřežím, některé čerstvě lakované a ozlacené, vyložené sametem a se zasklenými dvířky, měkce se kolísající na pérování, s lokaji vzadu a na kozlíku s kočími plných červených tváří a v slavnostní livreji, kteří v tom davu stěží udržovali netrpělivost svého spřežení; jiné méně skvělé, se zašlým lakem, s koženými záclonkami, s polámaným pérováním a tažené mnohem pokojnějšími koňmi, u nichž ohnivost musil často probouzet koneček biče a kteří svědčili o menší zámožnosti svých majitelů. V prvních bylo vidět za okénky okázale oděné dvořany, koketně nastrojené dámy; ve druhých floutky, doktory a jiné vážné osobnosti. Mezi tím se pletly povozy, naložené kamenem, dřívím nebo sudy a vedené hrubými vozky, kterým ty nesnáze pomáhaly překonávat jen zuřivé kletby, vykřikované se zběsilou energií. Tím pohyblivým labyrintem vozů si snažili prorazit cestu jezdci na koních, a kde nedali dobrý pozor, snadno jim hlavice kola odřela nebo zablátila botu. Nosítka s nosiči, panská nebo nájemná, se snažila držet při okrajích proudu, aby do něho nebyla stržena, a putovala pokud možno podél mostního zábradlí. Vběhlo do toho stádo volů, a zmatek byl dokonalý. Rohatá zvířata, a nechceme mluvit o ženatých dvounožcích, kteří právě šli po mostě, nýbrž opravdu o volch, nuže ta zvířata běhala poděšeně sem a tam, štěkali na ně psi, honáci je tloukli holí. A voli zase plašili koně, ti vyhazovali a pouštěli pšouky. Chodci utíkali ze strachu, aby nebyli nabrání na rohy, a psi se pletli pod nohy a leckoho méně hbitého vyšinuli ze středu přitažlivosti zemské, až se převálil jako prase. Dokonce i jedna dáma, nalíčená a s muškami na tváři, celá vyšňořená gágátovými ozdobami a stužkami ohnivé barvy, jež vypadala

na Venušinu kněžku na šlaku za dobrodružstvím, neudržela se na svých vysokých kramflíčcích a položila se naznak; „neudělala si nic, protože je na pády zvyklá,“ neodpustily si poznamenat zlé huby šprýmařů, kteří jí pomáhali vstát. A už zase přicházela četa vojáků, která šla někam na stráž, s rozvinutým praporem a s bubeníkem v čele, a dav musil rychle ustupovat těm synům Martovým, navyklým mít všude volnou cestu.

„Tohle je tu zcela všední,“ řekl Herodes Sigognacovi, který byl tím divadlem úplně zaujat. „Hleďme se protlačit a dostat se na místa, kde se hemží podivné existence z Nového mostu, rozličné kromobyčejné a směšné bytosti, které je dobře si prohlédnout zblízka. Žádné město jich nemá tolik a tak rozmanitých, jako Paříž. Rostou na jeho dláždění jako plevel nebo spíše jako ošklivé a nestvůrné houby a žádná jiná půda jim tak nesvědčí jako toto černé bláto. Eh! podívejte se, tedy zrovna máte périgourdinského lanýže du Mailleta, kterému říkají zablácený básník, vidíte, vzdává hold bronzovému králi. Posmívají se mu, že je to opice, která utekla z nějaké menažerie; a také, že je z těch velbloudů, co přivezl pan de Nevers. A ještě se o tom nedohodli; ale já pro sebe si myslím, že je to člověk, už podle toho, jak je potrhlý a jak je sprostý a nečistý. Opice si vybírají z kožichu hmyz a ze msty a za trest jej schrupnou; jeho to ani nenapadne; velbloudi si olizují srst a hrnou na sebe jemný písek jako fialkový pudr; a mají také několik žaludků a potravu přežvykují, což on nemůže, protože má vole věčně prázdné jako hlavu. Hodte mu nějakou almužnu, uvidíte: vezme ji, a bude zlořečit a vás proklínat. Je to rozhodně člověk, protože je bláznivý, špinavý a nevděčný.“

Sigognac vytáhl z míšku minci a podával ji básníkovi; ten byl ponořen v hlubokém zasnění, jak to bývá u lidí s porušenou myslí a podivínské povahy, a zprvu ani neviděl barona, který stál před ním. Potom si ho přece všiml, vytrhl se z toho prázdného zadumání, náhlým a bláznovským pohybem minci popadl a vstrčil ji do kapsy, bruče nějaké neurčité nadávky, potom se ho opět zmocnil démon veršů, začal si kroutit kníry, koulet očima a šklebit se aspoň tak jako ty pitvorné příšery, které Germain Pilon vytesal pod římsou Nového mostu, a to vše doprovázel otvíráním a zavíráním prstů, pomáhal si tak při skandování veršů, jež drmo-

lil mezi zuby, takže to vypadalo, jako by s někým hrál sudou lichou, a uličníci, kteří stáli kolem něho, se mu směli.

A musíme říci, že ten básník byl vyfintěn ještě podivněji než maškara, kterou spalují na Popeleční středu, nebo strašák, který v sadech nebo na vinicích plaší labužnické ptactvo. Vypadalo to, jako by zvoník od Samaritánky, Mouřenínek z Nové tržnice nebo Jacquemart z orloje u Svatého Pavla se došli obléci do vetešnictví. Měl starý širák, vyrudlý sluncem, vymáčený deštěm, kolem umaštěnou stuhu a za ní jako chochol moly ožrané kohoutí péro, a ten klobouk vypadal spíš jako punčocha, s jakou apatykáři cedí své lektvary, a seděl mu až na obočí, takže oči byly docela utopeny pod tou schlípenou a špinavou střechem a on musil zvedat nos, když chtěl něco vidět. Jeho kabátec z nepopsatelné látky a nepopsatelné barvy měl asi lepší náladu než on, protože se šklebil všemi švy. Tento šprýmovný oblek pukal veselím a také stářím, protože už přežil víc let než Metuzalém. Kus houněného podolku mu sloužil za pás a bandalír a na něm byl na způsob meče pověšen fleuret s nechráněnou špičkou, jež drncala za ním po dláždění jako radlice. Kalhoty se žlutého saténu, které kdysi dávno měla na sobě nějaká maska na bálu, byly zastrčeny v botách, z nichž jedna, z černé kůže, byla po lovcí ústřic, a druhá, z bílé ruské kůže, byla s nákolenicí, jedna s rovnou, druhá s ohnutou špičkou, ta druhá byla opatřena ostruhou a její jako list tenká podrážka by už dávno byla šla svou cestou, nebýt provázku, několikrát otočného kolem nohy jako řemínky antického koturnu. Bylo to odění, za něž by se styděl i česač jablek z Perche, a náš básník na ně byl nemálo hrdý. Vedle knoflíku kordu, který asi měl za úkol jej bránit, vystrkoval nos ubohý skrojek chleba.

O něco dále, v jednom z půlkruhů, které byly nad každým pilířem, stál slepec s tlustou babou, kterou měl s sebou místo očí, a vřeštil prostopášné kuplety nebo komicky pochmurným hlasem prozpěvoval žalozpěv o životě, skutcích a smrti slavného zločince. Na jiném místě se celým tělem namáhal šarlatán, navlečený v kostýmu z červeného serže, a s pelikánem v ruce pobíhal sem tam po estrádě, okrášlené girlandami zubů špičáků, řezáků i stoliček, navlečených na mosazném drátu. Řečnil ke shluku zevlounů a vychloubal se, že dovede bez bolesti (své) dostat ven i ty nej-

vzpornější pahýly a s pevnými kořeny, a to šavlí nebo pistolí, podle výběru, leda by dotyčná osoba chtěla být operována obvyklým způsobem. „Já zuby netrhám,“ řval ječivým hlasem, „já vám je jen odlepím! Nu tak, kdo z vás má špatný chrup, pojdte sem a nebojte se nic, vyléčím to jedna dvě.“

Jakýsi hromotluk, na jehož nafouknuté tváři bylo vidět, že má zánět, šel a sedl si na židli a operatér mu vnořil do úst obávané kleště z hladké oceli. Nešťastník, místo aby se držel rukama židle, šel za zubem, kterému se nijak nechtělo se od něho odloučit, a zvedal se víc než na dvě stopy do vzduchu, čímž se dav náramně bavil. Prudké škubnutí ukončilo jeho muka a operatér mával nad hlavami zkrvácenou trofejí.

Opička, přivázaná na estrádě řetízkem, zaklesnutým za kožený pásek, který jí dřel boky, komicky napodobila při té scéně výkřiky, gesta i kroucení pacientovo.

Ta směšná podívaná Heroda a Sigognaca dlouho nezdržela, zastavili se raději u prodavačů novin a starých knih. Tyran také ukázal svému druhovi otrhaného žebráka, který se usadil vně mostu, přímo na římse, měl vedle sebe misku a berlu a odtamtud natahoval ruku a nastrkoval umazaný klobouk pod nos lidem, kteří se zastavili, aby si prohlédli knihu nebo aby se podívali na řeku, a čekal, kdo mu tam hodí dublon nebo teston nebo třeba více, když se komu zlíbí, protože on neodmítl žádnou minci a dovedl klidně udat i falešnou.

„U nás,“ řekl Sigognac, „sedají na římsách jen vlaštovky, a tady i lidé!“

„Vy tomu trhanovi říkáte člověk!“ řekl Herodes, „k tomu je už třeba hodně zdvořilosti, i když křesťan nemá nikým pohrdat. Ostatně na tom mostě je kdeco, dokonce snad i poctiví lidé, když jsme tu my. Přísloví říká, že tudy člověk neprojde, aby nepotkal mnicha, bílého koně a povětrnou ženu. Tady máte zrovna flandáka, chvátá, jen mu sandály pleskají. Bílý kůň nebude daleko, oh! hrome, podívejte se před sebe na tu herku, jak hrbí hřbet jako oblouk mezi pilíři! A už nám chybí jen kurtizána. Dlouho čekat nebudeme. Tady místo jedné přicházejí hned tři, rozhalené, našmírované jako kočárová kola, a smějí se, jen aby ukázaly zuby. Přísloví nelhalo.“

Pojednou na druhém konci mostu se rozlehl hluk a dav běžel za vřavou. Bili se tam mečem řemeslní rváči na náspu před sochou, kde na to bylo nejvolněji a dost místa. Křičeli: „Zabiju! Zabiju!“ a tvářili se, jako by na sebe divoce útočili. Ale byla to jen předstíraná bodnutí a zadržovaná seknutí a zdvořilosti jako v divadelních soubojích, kdy je tolik zabitých a žádný mrtvý. Bili se dva proti dvěma a vypadali jako rozrušení na nejvyšší míru a odstrkovali meč, když je kamarád chtěl rozdělit. Tato předstíraná šarvátka měla přivolat lidi, aby potom v davu mohli pohodlně pracovat zloději. Vskutku také leckterý zvědavec, který do toho shluku přišel s krásným podšitým pláštěm přes rameno a s dobře naplněnou kapsou, odcházel z tlačenice jen v kabátci a peníze už utratil, aniž o tom věděl. Načež rváči, kteří se nikdy nerozkmotřili a byli dohodnuti jako praví jarmareční zloději, jimiž také byli, se usmířili a potřásali si rukama s přehnanou zdvořilostí, prohlašující, že cti bylo učiněno zadost. Což věru nebylo nic nesnadného; čest těchto holomků jistě nebyla příliš citlivá.

Sigognac na Herodovu radu nešel blízko k bojujícím, takže na ně viděl nevalně jen mezerami mezi hlavami a rameny zvědavců. Přece však se mu zdálo, jako by v těch čtyřech darebácích poznával muže, jejichž záhadné počínání sledoval v noci v hotelu v ulici Dauphine, a sdělil svůj dojem Herodovi. Ale rváči se chytře ztratili v davu a hledat je bylo nevděčnější než hledat jehlu v kupě sena.

„I to je možné,“ řekl Herodes, „že ta rvačka byla sehrána jen proto, abyste byl přilákán, zvědové vévody de Vallombreuse nás jistě sledují. Jeden ze rváčů by se tvářil, že ho svou přítomností rušíte nebo obtěžujete, a než byste mohl tasit, vyrazil by na vás jako mimochodem nějakou vražednou ranou a jeho kumpáni by vás dobili. A všechno by to vypadalo jako náhodné utkání a rvačka. Kdo při takové mele dostane ránu, ten ji má. Záměr a úmysl tu dokázat nelze.“

„Příčí se mi,“ odpověděl šlechtný Sigognac, „pomyslet, že by šlechtic byl schopen takové nízkosti, dát zavraždit soupeře najatými vrahy. Není-li spokojen prvním utkáním, jsem ochoten zkřížit s ním zbraň znovu, až smrt jednoho nebo druhého rozhodne. Tak se to dělá mezi šlechtici.“

„Ovšem,“ odpověděl Herodes, „ale ať je vévoda jakkoli posedlý pýchou, ví také moc dobře, že výsledek boje by pro něho nutně byl neblahý. Vyzkoušel si vaši čepel a okusil její hrot. Věřte mi, že za tu porážku by se chtěl ďábelsky pomstít a nebude vybíravý v prostředcích, aby si schladil svou zášť.“

„Nechce-li mečem, můžeme bojovat koňmo a pistolí,“ řekl Sigognac, „aspoň se nebude moci vymlouvat na to, že v šermu jsem silný.“

Za té rozmluvy oba druzi se dostali na Školské nábřeží a tam by byl Sigognaca málem rozdrtil kočár, třebaže se rychle uhnul. Jenom díky své štihlosti nebyl přiražen ke zdi, tak těsně na něho najel vůz, ačkoli na druhé straně bylo místa dost a kočí se mohl lehkým přitažením koní vyhnout, místo aby je řídil rovnou na chodce, jak to aspoň vypadalo. Okénka toho kočáru byla spuštěna a záclonky zataženy; ale kdo by je byl odhrnul, byl by uviděl skvěle oděného pána, který měl jednu ruku v černé pásce z černého taftu, složeného jako šerpa. I v zarudlém přísvisitu stažených záclonek byl bledý a tenké obloučky jeho černého obočí se rýsovaly na matné bělosti. Zuby, čistšími než perly, se do krve kousal do spodního rtu a jemné kníry, vyztužené kosmetickými přípravky, se mu tím křečovitým svíráním ježily jako vousy tygrovi, který ucítil kořist. Byl dokonale krásný, ale v jeho tváři byl takový výraz krutosti, že by vzbudil spíše strach než lásku, aspoň v této chvíli, kdy měl rysy rozrušené zlobou a ošklivou vášní. V tomto portrétu, který jsme načrtli, rozhrnuvše záclonku vozu, který ujíždí plnou rychlostí, jste zajisté poznali mladého vévodu de Vallombreuse.

„Ani to se nepodařilo,“ řekl si, když kočár jej vezl podél Tuilerií k bráně de la Conférence. A slíbil jsem kočímu pětadvacet louisů, když jako náhodou najede na toho zatraceného Sigognaca a srazí ho na patník. Není jinak, než že moje hvězda bledne; ten venkovský zemánek mi dává co proto. Isabella ho zbožňuje a mne si oškliví. Mým chlapům natloukl a mne poranil. I kdyby byl nezranitelný, i kdyby měl amulet, musí zemřít, nebo v tom přijdu o jméno i o titul vévody.“

„Hm!“ řekl Herodes, nabrať pořádně dech do své hluboké hrudi, „koně v tom kočáru jako by byli koně Diomédovi, jež se

vrhali na lidi, roztrhali je a živili se jejich masem. Nejste snad poraněn? Ten zloduch kočí vás moc dobře viděl a vsadil bych se o nejlepší gáži, že vás chtěl přejet, vždyť záměrně vedl to spřežení na vás, je v tom úmysl nebo tajná pomsta. Jsem si tím jist. Nevšiml jste si, zda byl na dvířkách erb? Vy jako šlechtic se vyznáte v té vznešené heraldické vědě a znaky předních rodů jsou vám známy!“

„Nemohu vám říci,“ odpověděl Sigognac, „ani sám královský herold by v takové situaci nerozeznal barvy a kovy nějakého štítu, tím méně jeho pole, figury a klenoty. Měl jsem co dělat, abych se uhnul tomu řítícímu se povozu, a nemohl jsem se dívat, jsou-li na něm namalováni lvi nebo levharti, orli nebo orlice, břevna nebo kule, kříže šípové nebo ondřejské a kdoví jaké jiné emblémy.“

„To je mrzuté,“ pokývl Herodes, „taková známka by nás uvedla na stopu a pomohla najít nit k těm pletichám; neboť je zřejmé, že někdo vás chce odstranit *quibuscumque viis*, jak by řekl pedant Blazius v té své latině. Důkaz nám tedy chybí, ale nic bych se nedivil, kdyby ten kočár patřil vévodovi de Vallombreuseovi, který si chtěl dopřát potěšení jet vozem přes tělo svého nepřítele.“

„Jak můžete mít takovou myšlenku, pane Herode!“ řekl Sigognac; „vždyť to by byl nízký, hanebný a zločinný skutek, opravdu příliš nedůstojný šlechtice z tak vznešeného rodu, jako je konec-konců ten Vallombreuse. Vždyť když jsme odjížděli, seděl ve svém paláci v Poitiers a byl ještě pěkně zřízen po svém zranění; což by už mohl být v Paříži, když my jsme sem teprve včera přijeli?“

„Zastavili jsme se dost dlouho v Orléansu a v Toursu a dávali jsme tam několik představení, a on má dost přípřeží, aby nás dohonil a třeba i předjel, nemyslíte? A pokud jde o zranění, to se mu jistě brzy zavřelo a zahojilo, vždyť má ty nejlepší lékaře. Nebylo ostatně tak nebezpečné, aby s ním mladý člověk a plný síly nemohl ve všem pohodlí cestovat v kočáře nebo v nosítkách. Musíte tedy, milý kapitáne, mít se velmi na pozoru, protože pro vás chystají nějakou záludnou ránu nebo úkladné přepadení, které má vypadat jako náhoda. Vaše smrt by Isabellu vydala bezbrannou na pospas vévodovým záměrům. Co bychom zmohli my, ubozí komedianti, proti takovému velmoži? A není-li jisté, že

Vallombreuse je v Paříži, jsou tu rozhodně jeho slídilové, vždyť kdybyste dnes v noci nebyl bděl ve zbrani, jak vás k tomu přivedlo oprávněné podezření, byli by vás přívětivě zařídili ve vašem pokojíku.“

Důvody, které Herodes uváděl, byly příliš nasnadě a těžko bylo proti nim něco namítat; a baron také na ně odpověděl jenom pokývnutím, položil ruku na jílec meče a povytáhl jej, aby se přesvědčil, že běhá volně a nedrhne v pochvě.

Za té rozmluvy oba druzi došli podél Louvru a Tuilerií až k bráně de la Conférence, kudy se jde na Cours-la-Reine, a pojednou před sebou uviděli velké zvíření prachu, v němž se mihaly záblesky zbraní a třpyt na kyrysu. Postavili se stranou, aby nechali přejet jízdu, jež klusala před královým kočárem, vracejícím se ze Saint-Germain do Louvru. Okénka byla spuštěna a záclony rozhrnuty, nespíš aby se mohl obecný lid do libosti vynadívát na Monarchu, pána nad osudy všech, a tak zahlédli v kočáře bledý přízrak v černém oděvu a s modrou stužkou na hrudi, tak nehybný jako vosková figura. Dlouhé hnědé vlasy věncily ten mrtvý obličej, posmutnělý nevyléčitelnou nudou, španělskou nudou na způsob Filipa II., jakou může vypěstovat pouze Escorial ve svém tichu a opuštěnosti. V očích jako by se předměty vůbec neodrážely; žádná tužba, žádná myšlenka, žádná vůle tam nezažihala svůj plamen. Hluboké znechucení životem uvolnilo spodní ret, který visel v jakémsi vzdorovitém našpulení. Bílé a hubené ruce ležely na kolenou jako ruce egyptských soch. Ale byl ještě královský majestát v této ponurné postavě, která představovala Francii a v níž chladla v línou sedlinu ušlechtilá krev Jindřicha IV.

Kočár přejel jako oslnivý záblesk a za ním hlavní sbor kavalírů, kteří tvořili doprovod. Sigognac zůstal po tom zjevení v hlubokém zasnění. Ve svých prostoduchých představách měl krále jako nadpřirozenou bytost, zářící ve své moci jako slunce ze zlata a drahého kamení, hrdého, skvělého, vítězoslavného, krásnějšího, většího, silnějšího než všichni ostatní; a teď viděl jen smutnou, trpnou podobu, znuděnou, neduživou, vypadající skoro uboze, v černém, jako smutečním obleku, jež jako by vnější svět nevnímala, zabrána do nějakého pochmurného snění. »Nu což!« řekl si v duchu, »je to král, ten, který představuje milióny lidí a trůní

na vrcholku pyramidy, k němuž se zdola vztahuje tolik prosebných rukou, jež může rozburácet nebo umlčet děla, povznáší nebo poníží, trestá nebo odměňuje, řekne »milost«, chce-li, kde spravedlnost říká »smrt« a jediným slovem může změnit celý osud! Kdyby jeho pohled padl na mne, stal bych se z ubohého bohatým, ze slabého mocným; mne neznámého by všichni zdravili a lichotili by mi; zřícené věžičky na Sigognacu by se opět vztyčily, celá panství by se připojila k mému ztenčenému dědictví po otcích. Byl bych pánem vrchů a údolí! Ale jak si představit, že mě kdy objeví v tom lidském mraveništi, které neurčitě hlučí u jeho nohou a na něž on ani nepohlédne? A i kdyby mě uviděl, jaký cit by se vytvořil mezi námi?»

Tyto úvahy a mnoho jiných, jež vypravovat by bylo zdlouhavé, zaměstnávaly Sigognaca, když mlčky krácel po boku svého druha. Herodes to snění nerušil, bavil se pohledem na přejíždějící ekvipáže. Potom připomenul baronovi, že je k polednímu a že je čas nařídít jehlu busoly směrem k polévkovému pólu, jelikož není nic horšího než studený oběd, leda snad oběd ohříváný.

Sigognac se podrobil této nezvratné skutečnosti a dali se na cestu k hostinci. Nic zvláštního se za jejich nepřítomnosti nestalo. Isabella poklidně seděla za stolem při polévce, na níž plavalo více ok, než jich na sobě mělo tělo Argusovo, přijala svého přítele s obvyklým milým úsměvem a podala mu bílou ručku. Herci mu kladli žertovné a zvědavé otázky o jeho vycházce do města a ptali se ho, má-li ještě plášť, kapesník a peněženku. Sigognac vesele přisvědčil. V tom příjemném hovoru brzy zapomněl na své chmurné starosti a ptal se sám sebe, není-li snad hříčkou hypochondrické představivosti, která vidí všude jen samé úklady.

Měl však pravdu v těch předtuchách a jeho nepřátelé pro několik nezdařených pokusů se nijak nevzdali černých záměrů. Merindolovi vévoda pohrozil, že ho pošle na galeje, odkud ho vytáhl, jestliže ho nezbaví Sigognaca, a on se rozhodl hledat pomoc u jednoho výtečníka z okruhu svých přátel, jen neucouvl před žádným a jakkoli riskantním podnikem, jen když mu dobře zaplatili. Necítil se dost silný, aby sám skoncoval s baronem,

a ten ostatně ho už teď znal, což ztěžovalo možnost přiblížení, protože se měl na pozoru.

Merindol šel tedy vyhledat toho zabijáka, jenž bydlel na náměstí u Nové tržnice, nedaleko Malého mostu, v místech obydlených hlavně řemeslnými rváči, šejdíři, zloději a jinou takovou čeládkou špatného života.

Našel mezi vysokými černými domy, jež se o sebe opíraly jako opilci, kteří se bojí, aby nepadli, dům ještě černější než ty ostatní, ještě sešlejší a prašivější, z jehož oken visely odporne hadry jako útroby z otevřených břich, a vsunul se do temné, úzké chodby, která otvírala přístup do té jeskyně. Světlo z ulice daleko nedosáhlo a Mérindol musil tápat po zdech, vlhkých a slizkých, jako by je slimáci olepili svou slinou, až v temnu nahmatal provaz, natažený u schodiště místo zábradlí, provaz, o němž si bylo možno myslit, že pochází ze šibenice a je promaštěný lidským sádlem. Vyšplhal se, jak to šlo, po těch mlynářských schůdcích, klopýtaje na každém kroku a na každém stupínku o hrby a hrboly starého bláta, jež tam vrstva na vrstvě naschlo od doby, kdy Paříž se jmenovala Lutetia.

Ale jak Mérindol pokračoval ve svém nebezpečném výstupu, temnoty pomalu ztrácely svou hustotu. Mdlý a kalný přísvit sem padal žlutavými okny, jež měla osvětlovat schodiště a vedla do tmavého dvora, hlubokého jako šachta. Konečně se dostal do posledního poschodí, zpola udušen smrdutými výpary z olouvených výlevků. Několik dveří se otvíralo na chodbu, jejíž špinavý sádrový strop byl vyzdoben oplzlými arabeskami, spirálami a slovy více než rabelaisovskými, což vše tam bylo vytvořeno pomocí čadících svíček jako fresky vskutku hodné takové špeluňky.

Jedny dveře byly pootevřené. Mérindol do nich strčil nohou, aby se jich nemusil dotknout, a bez dalších okolků vnikl do jediné místnosti, jež byla Louvrem řemeslného zabijáka Jacquemina Lampourda.

Ostrý dým mu podráždil oči a hrdlo, až se rozkašlal jako kočka, kterou lechtá peří, když chrupe ptáka, a trvalo to dobré dvě minuty, než mohl promluvit. Kouř se otevřenými dveřmi táhl na chodbu, ovzduší zřidlo a návštěvník tak mohl přibližně rozeznat vnitřek pokoje.

Ten pelech si zaslouží zvláštního popsání, neboť je pochybné, že počestný čtenář vůbec kdy vkročil nohou do podobné díry, a nemůže si tedy udělat představu o takové bídě.

Brloh byl zařízen hlavně čtyřmi zdmi, na nichž zatékání se střechy vykreslilo neznámé ostrovy a toky řek, jež nenajdete na žádné mapě. Kam se dalo dosáhnout rukou, nájemníci, jak přicházeli v posloupnosti za sebou, vyryli pro zábavu nožem svá nepřístojná, prapodivná nebo ohavná jména, vedeni sklonem, který žene i ty nejponiženější, aby zanechali stopu po své pouti tímto světem. K těmto jménům se často družilo jméno ženy, nějaké pouliční Iris, nad níž trůnilo srdce, probodnuté šípem, který se podobal rybí kosti. Jiní, větší umělci, vzali kus uhlu z popele a pokusili se nakreslit nějaký groteskní profil s dýmkuou v zubech nebo oběšence, jak vyplazuje jazyk a kejklá nohama se šibenice.

Na okraji krbu, kde čadily mokré větve z ukradené otýpky, stála a ležela v prachu páté přes deváté hromada podivných předmětů: láhev, v jejímž hrdle byla zastrčena dopola spálená svíčka, lůj stékal a ztuhl v širokých záclonách na skle, zkrátka pravá pochodeň marnotratného syna a ožraly; pohárek na kostky, tři olověné kostky, *Hodinky* od Roberta Besnièresa pro potřebu lanc-knechta, svazek troubelí od starých dýmek, kameninový hrnek na tabák, stěvíc, v němž byl zastrčen hřeben s vylámanými zuby, lucerna zlodějka, jejíž čočka se dívala jako zornice nočního ptáka, svazky klíčů, jistě falešných, protože v tomto pokoji nebylo nábytku, který by se dal odmykat, želízko na kroucení knírů, kousek zrcátka, jež bylo vzadu poškrabáno jako ďábluvými drápy a v němž člověk mohl vidět jen jedno své oko, a to se ještě nesmělo podobat oku Junoninu, jemuž Homér říká *βεῶπις*, a kopa jiných hloupostí, jež by bylo nudné popisovat.

Naproti krbu, na kusu zdi, kde bylo méně vlhko a přes nějž ostatně byl pověšen cár zeleného serže, zářil svazek pečlivě vyleštěných mečů z dobře kalené oceli, na jejichž čepelích byly značky nejslavnějších zbrojířů Španělska a Itálie. Byly tam čepele dvousečné, čepele trojhranné, čepele se žlábkem, aby krev mohla odtékat; krátké široké meče, krátké meče s jedním ostřím, dýky, křivé dýky a jiné cenné zbraně, jejichž bohatství

bylo v nápadném kontrastu s bédností toho brlohu. Nebylo na nich ani skvrnky rezu, ani zrnka prachu, bylo to náradí řemeslného zabijáka, a ani v knížecím arzenálu by nemohly být lépe udržovány, ošetřovány olejem, otírány vlnou a uchovávány v původním stavu. Jako by vyšly zbrusu nové právě z dílny. Lampourde, ve všem ostatním tak nedbalý, zakládal na nich svou ješitnost i svou zajímavost. Tato svrchovaná pečlivost vypadala strašlivě, pomyslíme-li na jeho řemeslo, a na té znamenitě vyleštěné oceli jako by planul krvavý lesk.

Židle tu nebyly a bylo na každém, chce-li zůstat stát, aby vyrostl, nebo chce-li ušetřit podrážku stěevíců a posadit se na starý rozbitý košík nebo na pouzdro na loutnu, jež se válelo v koutě. Za stůl sloužila okenice položená na dvě kozy. Ta byla také lůžkem. Pán domu po pitce přišel, natáhl se na ni, přitáhl na sebe cíp ubrusu, jenž nebyl nic jiného než podšívka z pláště, jehož potah prodal, aby měl tepleji v bříše, a pak se obrátil ke zdi, aby už neviděl prázdné láhve, kterážto podívaná je pro opilce zvlášť melancholická.

V této poloze zastihl Mérindol Jacquemina Lampourda, který chrápal jako pedál u varhan, ačkoli všechny orloje kolem dokola už odbily čtvrtou hodinu odpoledne.

Ohromná paštika ze zvěřiny, jež ve svých narůžovělých troskách ukazovala pistaciové mramorování, ležela s vykuchaným břichem na dlažbě, sežrána víc než do poloviny jako mršina, na niž padli vlci v lese, a vedle ní společnost pohádkového množství lahví, z nichž duše byla vysáta a které už byly pouze přízraky lahví, prázdné podoby, vhodné jen k tomu, aby z nich bylo rozbité sklo.

Nějaký kumpán, kterého si Mérindol dosud nevšiml, tvrdě spal pod stolem, drže ještě v zobáku mezi zuby přelomenou trubku dýmky, jejíž hlava se povalovala opodál na podlaze, nacpána tabákem, který ve své opilosti zapomněl zapálit.

„Hej, Lampourde!“ zavolal Vallombreusův pochop, „dost už toho spaní; nedívej se na mě tak vyvaleně, nejsem ani profous, ani seržant, abych tě odvedl do Châteletu. Mám důležitější věc: hled vylovit rozum, kde jsi jej utopil, a poslouvej mě.“

Chlap takto oslovený se s ospalou pomalostí zvedl, posadil

se na zadnici, protáhl si dlouhé ruce, že pěstmi se skoro dotýkal obou stěn místnosti, rozevřel ohromnou hubu, z níž trčely ostré špičáky, a sklapl ji s pořádným zívnutím, jako by se zašklebil mrzutý lev, doprovázejí to vše nečlámkovaným hrdelem kvákáním.

Nebyl vůbec Adonis ten Jacquemin Lampourde, ačkoli se chlubil přízní žen, ba podle toho, co říkal, i vznešených a velmi zámožných. Ta vysoká postava, na niž byl hrdý, hubené nohy jako u volavky, ztrhaný hřbet, kostnatá hrud s červenými skvrnami od pití, jak to teď bylo vidět v rozhalené košili, opičí ruce, dlouhé, že si mohl zavazovat podvazky, aniž se sehnul, to dohromady netvořilo právě příjemný zevnějšek; a pokud jde o obličej, tam zaujímal nejvýznamnější místo nádherný nos, který připomínal nos Cyrana de Bergerac a hodil se za záminku k mnoha soubojům. Ale Lampourde se utěšoval lidovou moudrostí: »Velký nos ještě nikdy obličej nepokazil.« Oči, třebaže dosud zamlžené opilostí a ospalostí, měly ve zřítelnicích chladné ocelové záblesky, jež ukazovaly na troufalost a rozhodnost. Kolmé vrásky, hluboké jako rány mečem, roztínaly tváře drsnými rysy, jež nevypadaly na to, že by v nich hnízdila láska. Černé, rozčuchané pačesy doplňovaly tu podobu, jež by se jistě hodila vyřezat na krku houslí, ale jež byla tak odstrašující, prohnaná a surová, že nikdo neměl chuť se jí posmívat.

„Ať Rohatý nabere to hovado, které mě ruší v mých rozkoších a breptá mi do anakreontských snů! Bylo to krásné! Nejhezčí princezna z celého světa byla ke mně roztomilá. A vy jste mě z toho snu vyrušil.“

„Nech hloupostí,“ řekl Mérindol netrpělivě, „poslouchej mě dvě minuty a dávej pozor.“

„Neposlouchám nikoho, když mám v hlavě,“ odpověděl velebně Jacquemin Lampourde a opřel se o loket. „Ostatně peníze mám, a moc peněz. Na dnešek v noci jsme obrali jednoho anglického mylorda, pistolemi úplně vycpaného, a dal jsem se právě do toho, abych projedl a propil svůj díl. Ale zahraju si lancknechta, a bude po tom. O vážných věcech jednám až večer. Přijďte o půlnoci na násep u Nového mostu, k té bronzové kobyle. To už budu v pořádku, svěží jako ryba, s rozumem a chutí do práce. Dohod-

neme se a povíme si, kolik za to, a musí to být hodně, protože nerad vidím, když takového výtečníka, jako jsem já, vyrušují k vůli nějakému podřadnému šejdířství, nepatrným zlodějnám nebo jiným malým pokleskům. Krádež mě rozhodně nudí, pracuji už jen ve vraždách, to má úroveň. To jsem lví dravec, a ne pouhý kořistný pták. Jde-li o zabíjení, jsem váš člověk, a to ještě je třeba, aby ten, na koho půjdu, se bránil. Někdy jsou ty oběti tak zbabělé, že mi to bere všechnu chuť. Trochu odporu člověka při práci povzbudí.“

„Oh! pokud jde o to, buď klidný,“ odpověděl Mérindol, se zlomyslným úsměvem. „Budeš mít co dělat.“

„Tím lépe,“ řekl Lampourde, „už dlouho jsem nešermoval s někým, kdo by za to stál. A teď dost. Dobrou noc a nechte mě spát.“

Když Mérindol odešel, Jacquemin Lampourde se pokusil ještě usnout, ale marně. Přetržený spánek se nevrátil. Rváč vstal, hrubě zatrásl kumpánem, který chrápal pod stolem, a oba odešli do hráčského doupěte, kde se hrály v karty lancknecht a bassetta. Obecenstvo tvořili hejskové, řemeslní rváči, falešní hráči, lokajové, několik důvěřivých měšťanů, které tam zatáhly děvky jako holuby k oškubání zaživa. Bylo slyšet jen rachocení kostek v kalíšcích a šustění karet, protože hráči jsou obvykle tiší, leda při prohře se ozvou proklínáním. Štěstí a smůla se párkrát vystřídaly a v kapsách Lampourdových nastala hermetická prázdnota, před níž má takovou hrůzu příroda i člověk. Chtěl hrát na čestné slovo, ale v těch místech není taková mince v oběhu, vždyť tam při výhře hráči kousali i do mincí skutečných, aby poznali, zda louis není jen z pozlaceného olova a teston z cínu, ze kterého se ulévají lžíce. Přišel tam jako velký pán a měl pistolí plné hrsti, a teď musil táhnout holý jako malý svatý Jan.

„Uf!“ odfoukl si, když mu chladný vzduch z ulice zavanul do tváře, „to je k šlaku, že mi peníze vždycky tak stoupnou do hlavy a jsem jako zhlouplý. Už se nedivím, že nájemci daní jsou tak tupí. Teď, když už nemám ani sold, cítím se plný ducha. Myšlenky mi bzučí v mozku jako včely v úlu. Byl jsem Laridon, a už jsem zase César! Ale zvoník na Samaritánce odbíjí dvanáct; Mérindol mě čeká u bronzového krále.“

A zamířil k Novému mostu. Oba kumpáni se pak dobře rozhlédli kolem, nemůže-li je nikdo slyšet, a dost dlouho spolu tiše hovořili. Co si povídali, nevíme, ale když se Lampourde rozešel s Vallombreusovým vyjednávačem, hrál si v kapsách se zlatem, až zvonilo tak nestydatě, že bylo vidět, jak je na Novém mostě obáván.

U KORUNOVANÉ ŘEDKVE

Když se Jacquemin Lampourde rozešel s Mérindolem, pracovala v něm jakási nejistota a na konci Nového mostu se zastavil a hodnou chvíli nerozhodně stál jako Buridanův osel mezi dvěma otýpkami sena, nebo nelíbí-li se vám toto přirovnání, jako kus železa mezi dvěma stejně silnými magnety. Na jedné straně ho náramně přitahovaly karty a už na dálku slyšel, jak při tom zvoní zlatáky, na druhé straně krčma se mu jevila ozdobena nemensšími svody a libě mu zněla zvonkohrou skleniček. Těžké rozhodování! Teologové sice prohlašují svobodnou vůli za nejkrásnější výsadu člověka, avšak Lampourde, trýzněn dvěma neodolatelnými náklonnostmi, neboť byl hráč i opilec a opilec i hráč, opravdu nevěděl, k čemu se rozhodnout. Udělal tři kroky k herně; ale bříchaté láhve, pěkně zaprášené, ověšené pavučinami a s červenou voskovou čepičkou, se mu tak živě vynořily před očima, že udělal zase tři kroky ke krčmě. A tu mu Hra fantasticky zatřásla u uší pohárkem s olověnými kostkami a roztáhla mu před očima vějíř poznačených karet a to kouzlo mu přibilo nohy k zemi.

»Tak! což tu zůstanu trčet jako socha?« zlobil se hrdlořez sám na sebe a na své váhání; »vždyť s tou pitomou a hlubokomyslnou tváří musím vypadat jako opravdický filosofák, který chytá křídlaté potvory z pohádek! K čertu! což kdybych nešel ani do krčmy, ani do herny, a navštívil svou bohyni, svou Iris, tu nepřekonatelnou krásku, která mě drží ve svých duhových poutech? Ale ta v tuto hodinu nebude doma, bude někde na plese nebo na noční hostině. A ostatně v rozkoších odvaha slábne,

ti největší kapitáni litovali, že se moc oddávali ženám. Viz Herkula s jeho Dejanirou, Samsona s jeho Dalilou, Marka Antonia s jeho Kleopatrou a to nepočítám jiné, na něž si nevzpomínám, protože už se mockrát trhali švestky od té doby, co jsem chodil do školy. Nechme tedy toho vilného a hanebného nápadu! Ale co si teď poradit mezi těmi dvěma rozkošnými věcmi? Půjdu za jednou, a budu litovat druhé.«

Při tom podrobném rozboru a monologu stál Jacquemin Lampourde s rukama v kapsách, s bradou zabořenou do okruží, až mu tam zalezly vousy, a vypadal, jako by chtěl zapustit kořeny v dlažbě a zkamenět v sochu, jako se to stalo nejednomu kumpánovi v Ovidiových *Metamorfozách*. Pojednou vyskočil tak prudce, že opožděný měšťan, který tudy šel, dostal strach a zrychlil krok, domnívaje se, že se na něho vrhne a při nejmenším s něho stáhne kabát. Lampourde neměl vůbec v úmyslu obrat toho nekňubu, kterého ve svém roztržitém zadumání ani neviděl; avšak mozkiem mu prolétla vítězoslavná myšlenka. Jeho nejistotám byl konec.

Vytáhl rychle z kapsy dublon a hodil jej do vzduchu se slovy: »Hlava pro hernu, orel pro krčmu!«

Mince se točila ve vzduchu, a přitahována svou vahou k zemi, dopadla na dláždění a zasvítila zlatým třpytem ve stříbrném paprsku měsíce, jenž v té chvíli vyhlédl z mraku. Hrdlořez přiklekl, aby rozluštil, jakou věštbu mu náhoda přinesla. Mince zodpovídá otázku orlem. Bakchus to vyhrál nad Fortunou.

„Tak dobrá, půjdu se napít!“ řekl Lampourde, otřel dublon z bláta a zasunul jej do kapsáře, hlubokého jako propast, poněvadž musil být schopen pohltnout mnoho věcí. Potom zamířil dlouhými kroky do krčmy *U korunované ředkve*, obvyklého svatostánku jeho úliteb bohu vinic. *Korunovaná ředkev* měla pro Lampourda tu výhodu, že byla na rohu u Nové tržnice, pár kroků od jeho příbytku, kamž se s nějakým tím potácením vždycky dostal, když už byl plný vína od podrážek až po zobák.

Byla to věru nejohavnější špeluňka, jakou je si možno představit. Krátké tlusté pilíře, namazané vínově krvavou červení, nesly obrovský trám jako vlys, na jehož hrbolatosti určité tvary ukazovaly na staré, časem zpola odřené řezby. Při velké pozornosti bylo možno tam rozeznat okovy proplétající se s révovím, v němž

skotačí opice a tahají lišky za ocas. Nade dveřmi byl znak, ohromná ředkev v přirozené barvě na zeleném poli a nad tím zlatá korunka, to vše značně zašlé, protože to už po celé generace pijanů sloužilo za vývěsku a označení krčmy.

Mezi pilíři byly okované dveře, schopné vydržet obléhání, ale nepřiléhající do té míry, aby tudy nepronikaly šmouhy zarudlého světla a také hluk zpěvu a křiku; ten svit, pokládající se na dlažbu odlesky v blátě, působil podivným dojmem, jehož malebnost Lampourde necítil, ale který mu hlásil, že *U korunné ředkve* je ještě početná společnost.

Rváč zatloukl jílcem meče na dveře, dáváje rytmem úderů vědět, že to přichází stálý host, načež se veřeje pootevřely, aby mohl vejít.

Místnost, kde pijáci seděli, se dost podobala jeskyni. Byla nízká a hlavní trám, který nesl strop, se prohнул pod tíží hořejších poschodí a vypadal na prasknutí, ale byl pevný a unesl by ještě i hlásnou věž, takže se v tom podobal věži v Pise nebo Asinelli v Bologni, které také se stále naklánějí a nikdy nepadnou. Kouřem z dýmek a svíček strop zčernal jako vnitřek komínu, kde se udí herinky, mortadely a šunky. Stěny byly kdysi natřeny červenou barvou a orámovány révovými snítkami a úponky ze štětce nějakého italského dekorátéra, který přišel do Francie s Kateřinou Medicejskou. Barva se zachovala ještě v hořejší části, ovšem ztmavěla a připomínala spíš louže sedlé krve než ten veselý šarlat, jímž se asi skvěla v květu svého mládí. Dole byla zničena vlhkostí, odřena zády, zamaštěna špinavými hlavami, které se tam opíraly, a prohlédala z ní špinavá, rozedřená holá omítka. Krčma mívala dříve lepší hosty; ale ponenáhlu s příchodem jemnějšího vkusu dvořany a kapitány vystřídalí karbaníci, šejdíři, zloději a lupiči, celá sebranka všeho schopných poběhlíků, která vtiskla brlohu svou hroznou pečeť a udělala z veselé hospůdky ponurý zapadáček. Dřevěné schodiště vedlo na pavláčku, jež zabírala stěnu proti vchodu a kde byly dveře do oddělených místnůstek, tak nízké, že kdo chtěl dovnitř, musil zatáhnout růžky i hlavu jako slimák. V šeru pod schodištěm bylo několik sudů, plných i načatých, jež tam stály v souměrnosti, která je opilcům milejší než jiná výzdoba. V krbu pod širokým pláštěm plápolaly otýpky dříví,